

การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอัน
 พึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

Moral Cultivation of Elementary School Administrators According to Ariyawat
 Approaches to Desirable Characteristics of Students in Rattanakosin Elementary
 School Group under the Bangkok Primary Educational Service Area Office

สิริพันธ์ แซ่เอี้ย

SIRIPAN SAE-EAR

นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

STUDENT OF THE DEGREE OF MASTER OF EDUCATION FACULTY OF EDUCATION

E-mail : siriphan.jwk@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 21 ธันวาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 กุมภาพันธ์ 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และข้าราชการครู จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านสุตะ ด้านปัญญา ด้านจาคะ ด้านศรัทธา และด้านศีล ตามลำดับ
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ มีจิตสาธารณะ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และใฝ่เรียนรู้ ตามลำดับ

3. การปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$Z'y = 256 (X4) + .216 (X5)$$

คำสำคัญ: หลักอริยวัฑฒิ, คุณลักษณะอันพึงประสงค์, การปลูกฝังคุณธรรม,

Abstract

The purposes of this study were to find 1) moral cultivation for the students according to Ariyavaddhai as the case of the management team of Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area 2) student's desirable characteristics as the case of Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area and 3) moral cultivation of the management team for the students according to Ariyavaddhai affecting desirable characteristics as the case of Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area. The samples were the school director, deputy of school director and governmental teachers totally in 214 persons. The research instrument was a questionnaire. The statistics were frequency, percentage, average, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings were as follows:

1. Moral cultivation of the management team for the students according to Ariyavaddhai was generally shown as a lot. In each aspect, the results were ranked as Suta, Panya, Jaka, Sattha, and Sila, respectively.

2. Student's desirable characteristics as the case of Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area was generally shown as a lot. In each aspect, the results were ranked as Public Mind, Honesty, Disciplinary, and Eager to Learn, respectively.

3. Moral cultivation of the management team for the students according to Ariyavaddhai was significantly affected to the desirable characteristics as the case of Rattanakosin Primary School Group under the Office of Bangkok Primary Education Service Area at .01 level of statistical significance which were shown as Multiple Linear Regression $Z'y = 256 (X4) + .216 (X5)$.

Keyword: Ariyavaddhai, Desirable Characteristics, Moral Cultivation

บทนำ

การที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้มักจะเริ่มจากปัจจัยพื้นฐานสำคัญ คือ “คนมีคุณภาพ” ปัจจัยที่จะทำให้มีคนไทยคุณภาพได้ก็คือการศึกษา และประเทศไทยก็ให้ความสำคัญกับการศึกษาเช่นกัน

โดยกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา ใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 3)

เป็นเครื่องมือด้วยความมุ่งมั่นและมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การจัดการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพสามารถพัฒนาคนไทยให้เป็นคนมีคุณภาพคือเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม

มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขหรือที่เรียกว่าเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนา ทักษะคุณภาพมนุษย์ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ได้มีแนวทางในการพัฒนาหล่อหลอมคนไทยให้มีความเป็นพลเมืองที่ดีตามบรรทัดฐานของสังคมและส่งเสริมให้ภาคธุรกิจทำธุรกิจเพื่อสังคม

โดยสร้างค่านิยมในการดำเนินชีวิต การศึกษาและการทำงานตามบรรทัดฐานของสังคม โดยการปลูกฝังและหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัวให้มีความเอื้ออาทร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีคุณธรรมจริยธรรม สถาบันการศึกษามีการจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ปรัชญาชีวิต

มีการเสริมสร้างวัฒนธรรมค่านิยมการทำงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมทำงานเป็นทีม มีระเบียบวินัย ยอมรับความคิดเห็นต่าง ความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ

ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) สำหรับเป็นเครื่องมือในการกำกับทิศทางการปฏิบัติงานของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจุดเด่นประการหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับนี้ คือ ในส่วนของเป้าหมายด้านคุณภาพที่ได้ให้ความสำคัญต่อระดับความสำเร็จด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และระดับความสำเร็จที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ลดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมของเยาวชนและคนในสังคม

สถานศึกษาที่มีหน้าที่ในการให้การศึกษาและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มีการจัดการเรียนการสอนมุ่งอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีความรู้ มีคุณภาพ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ ภูมิใจในความเป็นไทย สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โรงเรียนตระหนักถึงภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายของแผนการศึกษาแห่งชาติ การปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระบบชีวิตที่ดีงาม

มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนด้าน

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่กำหนดขึ้นโดยพิจารณาจากสภาพของสังคม และการเปลี่ยนแปลงของ โลกยุคปัจจุบัน

โดยปัญหาวิกฤตทางด้านคุณธรรมที่มีความรุนแรงในสังคมไทย พบว่า คุณธรรมที่เยาวชนไทย ควรได้รับการปลูกฝังมากที่สุด คือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และความมีน้ำใจ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน), 2559, [http:// www.moralcenter.or.th](http://www.moralcenter.or.th)) ซึ่ง สอดคล้องจากการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเอง (Self Assessment Report : SAR) ของ โรงเรียน

ในกลุ่มรัตนโกสินทร์ มีจุดควรพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียนที่ควรปลูกฝังคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่เรียนรู้ มีวินัยและจิตสาธารณะให้กับนักเรียน และข้อมูล รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่าสถานการณ์ของนักเรียน

ของโรงเรียนในกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร มีจุดควรพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียนที่ควรปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในเรื่อง มีระเบียบวินัยและ จิตสาธารณะ

ให้กับนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น (สำนักกลุ่มส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2560, หน้า 38) ทำให้มีความจำเป็นต้อง เน้นและปลูกฝังลักษณะดังกล่าวให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทุกคนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ด้าน สติปัญญาควบคู่กับคุณธรรม เนื่องจากสังคมไทยพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมคำสอน ของพระพุทธเจ้าที่เป็นรากฐานของสังคมในการดำเนินชีวิตโดยในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำ หลักธรรมอริยวัฑฒคือหลักปฏิบัติที่นำไปสู่

ความเจริญงอกงาม หรือความเป็นอารยชน หรือความเป็นคนดีในอุดมคติในการปลูกฝัง คุณธรรมให้กับนักเรียน ประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้ 1) ศรัทธา (งอกงามด้วยศรัทธา) หมายถึง มี ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ

เชื่อด้วยปัญญาและเหตุผล 2) ศีล (งอกงามด้วยศีล) หมายถึง รักษากายและวาจาให้ เรียบร้อยเป็นปกติ

ในทางปฏิบัติคือการรักษาศีล 5 หรือ ศีล 8 ของชาวพุทธทั่วไป 3) สุตะ (งอกงามด้วยสุตะ) หมายถึงความรู้

ที่ได้ยินได้ฟัง หรือการศึกษาหาความรู้ด้วยการฟังซึ่งรวมถึงการอ่านหนังสือและใช้สื่อ เทคโนโลยีต่างๆ ในการแสวงหาความรู้ 4) จาคะ (งอกงามด้วยจาคะ) หมายถึง รู้จักเสียสละ แบ่งปัน สิ่งของให้แก่ผู้อื่น 5) ปัญญา

(งอกงามด้วยปัญญา) หมายถึง มีความรู้อย่างกว้างขวาง รู้ชัดเจน และรู้จริง เป็นความรู้ทั้งใน วิชาชีพอิสระ หรือรู้เท่าทันโลก ในการนี้ผู้บริหารโรงเรียนนั้นนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อ การจัดการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้รับผิดชอบ ควบคุม และกำกับดูแลการจัด การศึกษาภายในโรงเรียนให้มีความราบรื่น เรียบร้อยตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพในการ บริหารงานนั้นจะต้องอาศัยหลักการแนวคิดทฤษฎีต่างๆ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์การบริหารงานนั้นจึงจะมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาท สำคัญในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งหลักธรรมอริยวัฑฒดังกล่าวผู้บริหารสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางที่ มีความสอดคล้องและมีความน่าจะเป็นหลักธรรมที่ส่งผลต่อการปลูกฝังคุณธรรมแก้ไขปัญห

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม

ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และแผนพัฒนาการศึกษา แห่งชาติฉบับที่ 10 มีเจตนารมณ์มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็น "มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข" หรือกล่าวอีกอย่างคือบุคคลที่มีความ "เก่ง ดี มีสุข" ซึ่งหากนี่คือเป้าหมายหลักของภาครัฐ ที่ ต้องการให้เด็กและเยาวชนไทยเติบโตอย่างสมบูรณ์พร้อมทั้งทางด้านไอคิวและอีคิว ตรงตามเป้าหมาย การศึกษา คือ ผู้เรียนเป็น คนดี คนเก่ง และ มีความสุข ยึดคุณธรรมนำความรู้สู่สังคมไทย

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปลูกฝังคุณธรรม

ตามหลักอริยวัฑฒติของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนใน กลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนากระบวนการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ด้านซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมีจิตสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ ใช้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียนของหน่วยงานต้นสังกัด และเขตพื้นที่การศึกษาต่างๆ ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการให้มีประสิทธิภาพในที่สุด การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การ วิจัย ดังนี้

1) เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒติของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่ม โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลัก อริยวัฑฒติของผู้บริหารโรงเรียน

ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และข้าราชการครู จำนวน 214 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒติของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่ม โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรักษาราชการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนกรณีที่ผู้อำนวยการโรงเรียนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน โดยมีหน้าที่ควบคุม ดูแลและรับผิดชอบบริหารโรงเรียน และข้าราชการครูของโรงเรียนในกลุ่มรัตนโกสินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 214 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาโดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ด้านมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ศรัทธา 2) ศีล 3) สุตะ 4) จาคะ 5) ปัญญา (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลคำ, 2546, อภ. ปญจก 22/63-64/91-92) ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert, อ้างถึงใน ธานีทร์ ศิลป์จารุ, 2557, หน้า 75)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ซื่อสัตย์สุจริต 2) มีวินัย 3) ใฝ่เรียนรู้ 4) มีจิตสาธารณะ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert, อ้างถึงใน ธานีทร์ ศิลป์จารุ, 2557, หน้า 75)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) วิเคราะห์สถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สรุปผลได้ดังนี้

1. การปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยที่แสดงระดับการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียน มาก เมื่อพิจารณาารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านสุตะ ด้านปัญญา ด้านจาคะ ด้านศรัทธา และด้านศีล ตามลำดับ

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ มากที่สุด คือ มีจิตสาธารณะ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และใฝ่เรียนรู้ ตามลำดับ

3. การปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านจาคะและด้านปัญญา มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมากที่สุด และด้านศีลส่งผลทางบวกต่อมีจิตสาธารณะ ด้านสุตะ ส่งผลทางบวกต่อมีวินัย ด้านจาคะส่งผลทางบวกต่อมีวินัย และมีจิตสาธารณะ และด้านปัญญาส่งผลทางบวกต่อซื่อสัตย์สุจริตและใฝ่เรียนรู้

องค์ความรู้

การปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งอริยวัฑฒิเป็นหลักปฏิบัติที่นำไปสู่ความเจริญของงานหรือความเป็นคนดี เพราะเป็นหลักความเจริญของอารยชน ครอบคลุมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในด้านความเชื่อด้วยเหตุผล ในด้านความประพฤติดีมีวินัย เลี้ยงชีพสุจริต ในด้านการเล่าเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ ในด้านการเสียสละ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น และในด้านความรอบรู้ มีเหตุผลและมองชีวิตตามความเป็นจริง หากนำหลักอริยวัฑฒิมาปลูกฝังให้กับนักเรียน โดยยึดหลักจาคะและปัญญา ในส่งเสริมให้นักเรียนมีความเสียสละเป็นพื้นฐานในจิตใจ มีจิตใจอ่อนไหวต่อความทุกข์ และนำความรู้ที่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมไปคิดโดยแยกแยะจนเกิดปัญญาสามารถแยกแยะดีชั่วได้ด้วยตนเอง รู้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัวและดำรงชีวิต มีแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สอดคล้องกับอริยวัฑฒิซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมและเป็นหลักธรรมที่ปลูกฝังเยาวชนให้เป็นคนดีที่ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม

อภิปรายผล

1. การปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านสุตะ คือการเจริญด้วยการได้ฟัง การเจริญด้วยการศึกษาเล่าเรียนอันเกิดจากคำสอนของผู้รู้ต่างๆ ดังนั้นแล้ว จึงเห็นควรมีความหมายครอบคลุมถึงการศึกษาที่มีใช้การได้ฟัง อาทิ การอ่าน การชม การฝึกปฏิบัติโดยผู้บริหารส่งเสริมการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 23 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมการจัดการความรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับตนเองทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยต้องผสมผสานความรู้เหล่านั้นให้ได้ สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกรายวิชา ไม่ใช่แค่การให้ความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญทั้งทางค่านิยม ความรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีที่ผู้เรียนที่ได้รับการศึกษา

ที่มีคุณภาพ โดยที่สถานศึกษาจะต้องร่วมกับชุมชนกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความจำเป็นของชุมชน และท้องถิ่น โดยคำนึงถึงสภาพเป็นจริงของนักเรียน และควรพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งพฤติกรรม จิตใจ สติปัญญาเพื่อสร้าง

ความตระหนักให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดี ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยที่ถูกต้อง เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ค่านิยม รวมทั้งวิถีชีวิตที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีศักยภาพในการที่จะศึกษาต่อและในการประกอบอาชีพต่อไป (ศักดิ์สกุล จันแสน, 2558)

2. จากการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีจิตสาธารณะ คือการหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะก่อให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวม การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวม กระทำในสิ่งที่เปื้อนประโยชน์ต่อส่วนรวม มีการแบ่งปันให้กับผู้อื่นให้ผู้อื่น

ใช้ประโยชน์ของส่วนรวมโดยไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง และลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือ

รวมสร้างสรรคสิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้

อาจอธิบายได้ว่า จิตสาธารณะ ถูกกำหนดขึ้นโดยหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ของกระทรวงศึกษาธิการว่า นักเรียนจะต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ โดยทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมด้านจิตสาธารณะ ซึ่งทำให้นักเรียนมีความเสียสละ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แสดงออกด้วยใจจริง

ไม่เห็นแก่ตัว การสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อช่วยเหลือ และหรือทำประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่น หรือสังคม โดยการสละกำลังกาย ทรัพย์สิ่งของ สติปัญญา เวลาและความสุขสบายส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อมใจ วงษ์มณฑา และ ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง จิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับจิตสาธารณะของทั้งภาพรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก

3. จากการศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัตรของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัตรของผู้บริหารโรงเรียน

มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียน อยู่ในระดับสูง ตัวแปร

ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ เรียงลำดับความสำคัญ ด้านจาละ (X4) ด้านปัญญา (X5) ตามลำดับ แสดงว่า การปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิ์ด้านจาละ และด้านปัญญา ส่งผลต่อคุณลักษณะ

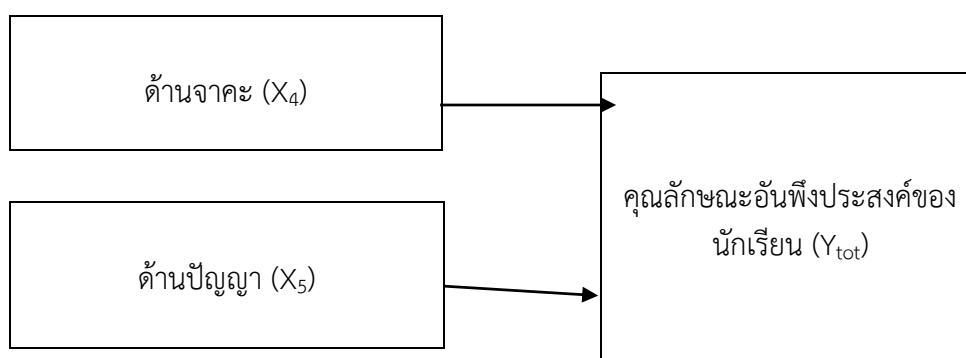
อันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิ์ของผู้บริหารโรงเรียนด้านจาละนั้น ผู้บริหารโรงเรียนได้ส่งเสริม

การจัดกิจกรรมให้นักเรียนช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ต่อเพื่อน ครู ผู้ปกครอง และโรงเรียน ส่งเสริมกิจกรรมการช่วยเหลือสังคม เช่น ร่วมบริจาคสิ่งของให้ผู้ประสบภัยต่างๆ ผู้บริหารส่งเสริมการทำโครงการ

จิตอาสาต่างๆ ในชุมชน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในวันสำคัญทางศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร เวียนเทียน และผู้บริหารส่งเสริมการจัดโครงการเข้าค่ายปฏิบัติธรรมแก่นักเรียน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้ได้เป็นการปลูกฝังคุณธรรมให้ของนักเรียนในโรงเรียนสอดคล้องกับเยาวชนที่พึงประสงค์ในสังคมพึงมีจาละ คือความเสียสละเป็นพื้นฐานในจิตใจ เพราะจะทำให้ปราศจากความตระหนี่ มีน้ำใจเสียสละ และเสียสละอย่างต่อเนื่องเพราะมีความพอใจยินดีในการเสียสละ อยู่ในฐานะที่ควรแก่การขอของผู้ยากไร้ยินดีในการจำแนกทาน พร้อมทั้งจะเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ที่มากกว่าดีกว่า มีจิตใจอ่อนไหวต่อความทุกข์ ความขาดแคลนของคนอื่น มีความเป็นคนมีอัธยาศัยโอบอ้อมอารีต่อคนทั้งหลายอยู่เสมอ (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ วิฑฒิ์ญาณโณ), 2537) และการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิ์ของผู้บริหารโรงเรียนด้านปัญญา ผู้บริหารโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติถูกต้องดีงามตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้บริหารส่งเสริมการจัดกิจกรรมฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาสติให้แก่ นักเรียน ผู้บริหารส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทางสังคม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ผู้บริหารส่งเสริมการจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่นำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ส่งเสริมให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปคิดโดยแยกคายจนเกิดปัญญาสามารถแยกแยะดีชั่วได้ด้วยตนเอง รู้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ การพัฒนาเยาวชนตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายคือ หลักของปัญญาที่สำคัญมาก คือ รู้เท่าทัน กิเลส และ ทุกข์ การพัฒนาเพื่อให้มนุษย์ได้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การที่เยาวชนจะพัฒนาได้เยาวชนต้องรู้ 3 ศาสตร์ คือ พุทธศาสนา เป็นศาตร์สำหรับรู้ จริยศาตร์ เป็นศาตร์สำหรับการประพฤติปฏิบัติ และ สัมพันธศาตร์ เป็นศาตร์สำหรับทำความเข้าใจหรือยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกัน (พุทธทาสภิกขุ, 2537) เมื่อเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้มีปัญญาแล้ว ก็จะเป็นผู้รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการแก้ไขปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมพร้อมทั้งสามารถพัฒนาประเทศให้อยู่ในสังคมได้

ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ

ภาพที่ 1 ข้อค้นพบของการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยวัฑฒิ์ของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากที่สุด

พบว่าการบริหารงานการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ด้านจาละ (X₄) และด้านปัญญา (X₅) มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (Y_{tot}) มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติและขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างจริงจัง และเพื่อให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนมีความชัดเจนมากขึ้น ควรส่งเสริมให้มีการทำวิจัยหรือศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมให้มีการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียน

2) หน่วยงานต้นสังกัดนำไปกำหนดนโยบายการปลูกฝังคุณธรรมตามอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

3) ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของตน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียนตามหลักอริยวัฑฒิของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

2) ควบคู่การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนรัตนโกสินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

3) ควบคู่การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงถึงการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอริยวาทย์ของผู้บริหารโรงเรียนที่เหมาะสม ที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยศึกษาในรูปแบบกรณีศึกษา

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564). กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). (2551). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศและต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2537). นิเทศธรรม. กรุงเทพฯ : กองทุนไตรรัตน์ภาพธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS.

(พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนสามัญ บิสซิเนสอาร์แอนด์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (2560). รายงานประเมินตนเอง

(Self Assessment Report :SAR) ปีการศึกษา 2560 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ศักดิ์สกุล จันแสน. (2558). แนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนท่าตะโก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3.

วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

การดับทุกข์ทางกายและจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนา The Cessation of Suffering Physical and Mental According to Buddhism

พระสัจชัย ทิพย์ไธสง

Phra Sanchai Thiposot

พระกิตติธัช รัสาดาน

Phra kittitat rutsadadan

เดชาวัต บุญสวัสดิ์

Dechawat Boonsawasd

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahakut Rajabhat University Lanna Campus

E-mail : sunchait65@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 มกราคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 6 มีนาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 18 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้กล่าวถึง 1) วิธีการแก้ทุกข์ทางใจตามแนวพระพุทธศาสนา คือการฝึกสติ รู้จักตนเอง รู้จักมองชีวิตตามความเป็นจริง ไม่ให้หลงกับโลกธรรม อันเป็นสาเหตุแห่งทุกข์ ทำให้ทุกข์เบาบางลง ทำให้ใจสงบมากขึ้นจากความเข้าใจ ใช้แนวทางการเจริญกรรมฐานในอานาปานสติสูตร เป็นการฝึกใจให้อยู่หนึ่งกับตนเอง ไม่สนใจออกไปภายนอก มีสิ่งมากระทบก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา เป็นส่วนช่วยขัดเกลาจิตใจ มีความสุขกับปัจจุบัน 2) ใช้หลักการสมาธิกับการเรียน การทำงาน การกำหนดทิศทางและหลักการในการใช้ชีวิตโดยไม่ประมาท มีเมตตากับมนุษย์ด้วยกัน มองชีวิตว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่เที่ยง ใช้ความข่มใจ และมีความจริงใจกับตัวเอง มุ่งมั่นจนกว่าจะประสบความสำเร็จในเป้าหมาย 3) การฝึกการเจริญกรรมฐานในอานาปานสติสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่องให้เห็นคุณค่า สามารถนำมาประยุกต์ในการใช้ชีวิตประจำวันได้ เพื่อพัฒนาชีวิตและสร้างชีวิตที่ดีให้กับตนเองและเกิดสันติสุขกับสังคมต่อไป

คำสำคัญ : การดับทุกข์, กายและจิตใจ, พระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article shows 1) the method for the cessation of suffering from the mental approach of Buddhism. With the practice of mindfulness, self-esteem, knowing everything they are, and delusion because of suffering. It is reducing suffering and having an understanding of mindfulness, Use the Anapanasati Sutra meditation method. It is an exercise of the mind to be still with oneself. Try to save your mind from being pessimistic, and be happy in the present time. 2) use

meditation in the study, working, principle to use life, not to neglect wisdom, and try to have loving-kindness with all, have the perspective to everything is impermanent, patient, sincerely with ourself, try to do until having to the goal. 3) training meditation from Anapanasati Sutra can apply in daily life for value, to develop our life in the right thought and peaceful in society.

Keywords : cessation of suffering, body and mind, Buddhism

บทนำ

สภาพปัญหาจากการศึกษาพบว่าปัญหาสังคม อาจเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะที่ผู้คนในสังคมยอมรับไม่ได้ อาจเกิดจากความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์หรืออาจเกิดจากปัจจัยทางสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติที่ไม่เหมาะสม เป็นต้นว่า ความแห้งแล้ง ภัยธรรมชาติ สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ผู้คนในสังคมมีการเบียดเบียนความสัมพันธ์ไปจากเดิม และสถาบันทางสังคมก็ทำหน้าที่ไม่ครบสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม ดังนี้ (โรงเรียนดิจิทัล, 2565) ปัญหาสังคม [ออนไลน์].) ปัญหายาเสพติด กำลังระบาดในหมู่เยาวชน ปัจจุบันประเทศไทยมีคนติดสิ่งเสพติดมากกว่าสองล้านคน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชน สารเสพติดที่ระบาดในประเทศไทย เช่น ผิ่น กัญชา เฮโรอีน และแอมเฟตามีนซึ่งในประเทศไทยมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้นด้วยมี การลักลอบนำเข้ามายังบริเวณชายแดนใต้และภาคเหนือของไทย ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาเด็กและเยาวชน ในสังคมไทยเป็นปัญหาที่สำคัญและมีความหลากหลาย เช่น เด็กเร่ร่อน ปัญหาเด็กติดยาเสพติด มั่วสุมตามสถานที่บันเทิง และปัญหาเหยื่อของโฆษณาทำให้เป็นผู้บริโภคนิยม

ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่อยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน และนับวันยิ่งรุนแรงมากยิ่งขึ้น ปัญหาคอร์รัปชันทำให้ประเทศชาติต้องสูญเสียงบประมาณที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศชาติเป็นเวลามากมหาศาล เช่น การทุจริตของข้าราชการ บางคนในการจัดซื้อวัสดุเพื่อนำมาสร้างถนนทำให้ได้วัสดุที่ไม่มีคุณภาพแต่ราคาสูง ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงเพราะ ประชาชนต้องใช้ถนนในการสัญจร หากถนนไม่ดี ชำรุด หรือทรุดตัวก็จะทำให้ประชาชนเดือดร้อนเกิดอันตรายต่อชีวิตและ ทรัพย์สินได้ ปัญหาความยากจน ความยากจน คือ สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายไม่สามารถจะหาสิ่งจำเป็นมาสนองความต้องการทางร่างกาย และจิตใจได้อย่างเพียงพอจนทำให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมวางไว้ ความยากจนขึ้นอยู่กับมาตรฐานของแต่ละสังคม ปัญหาโรคเอดส์ โรคเอดส์ (AIDS : Aquired Deficiency Syndrome) แพร่มาสู่ประเทศไทยจากประเทศตะวันตก ประเทศไทยได้รับ อันตรายจากโรคเอดส์รุนแรงขึ้น โรคเอดส์เกิดจากสาเหตุที่สำคัญ เช่น การสำส่อนทางเพศ การใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน การถ่ายเท เลือดที่ขาดความระมัดระวังปัจจุบันยังไม่มียารักษาโรคเอดส์ ผู้ป่วยจะต้องเสียชีวิตทุกราย ประเทศไทยต้องสูญเสียงบประมาณ จำนวนมากในการรักษาผู้ป่วยโรคเอดส์ ซึ่งเป็นบุคคลที่สังคมรังเกียจ

และจากผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการทำงานของรัฐบาลที่มีต่อความสามารถของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานของรัฐบาลครบ 2 ปี พ.ศ. 2556. [ออนไลน์].จากการสอบถามประชาชนเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของ

รัฐบาล พบว่า สามารถแก้ไขปัญหาได้ใกล้เคียงกัน โดยเห็นว่าแก้ไขได้ ในระดับปานกลางร้อยละ 57.3 และ 54.4 มีเพียงร้อยละ 9.0 และ 8.7 แก้ไขปัญหาได้ในระดับมาก และแก้ไขปัญหาได้ ในระดับน้อย ร้อยละ 25.9 และ 27.2 ส่วนแก้ไขไม่ได้เลย มีเพียงร้อยละ 7.8 และ 9.7 ตามลำดับ ประชาชนได้ให้ ข้อเสนอแนะว่า ประชาชนร้อยละ 15.7 ที่ให้ข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานของรัฐบาล ได้แก่ รัฐบาล ควรเร่งแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจ และสินค้าราคาแพง/ควบคุมราคาสินค้า (ร้อยละ 25.1) การบริหารงาน ต้องจริงจัง/โปร่งใส/ไม่โกงกิน และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก (ร้อยละ 22.0) และควรทำตัว เป็นกลาง สร้างความปรองดอง/ดูแลประชาชนอย่างทั่วถึงไม่แบ่งข้าง แบ่งสี และแบ่งฝ่าย (ร้อยละ 5.0) เป็นต้น

มีคนคิดค้นวิธีการดับทุกข์ต่าง ๆ มากมาย ระดับเบื้องต้น ตั้งเป็นพรการเมือง มี นักการเมืองเป็นตัวแทน เพื่อช่วยเหลือประชาชน ปัญหาด้านปากท้อง เป็นปัญหาทางกาย ส่วนปัญหา ทางใจที่มองไม่เป็นปัญหาใหญ่ ระหว่างทุกข์กายกับทุกข์ใจอันใดมีน้ำหนักมากกว่ากัน คิดว่าทางใจจะ มีน้ำหนักมากกว่า ดังมีสำนวนไทยที่ว่า “คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก” และคำเมืองท่าน “ของกินล้าอยู่ดี คนมัก ของฮักอยู่ดีคนเปิงใจ” พระพุทธเจ้าพระองค์ก็บอกว่า มโนปุพพคมมา ธมมา มโนเสฏฐา มโนม ยา แปลเป็นไทยได้ว่า ธรรมทั้งหลายมีใจมาก่อน มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ คนเราจะทำอะไรก็ตาม ต่างก็ต้องใช้ใจเป็นที่ตั้ง เป็นจุดเริ่ม เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกนี้ล้วนเกิดมาจากใจทั้งสิ้น คนที่ ล้มเหลว ย่อมมีความท้อ นั้นก็ย่อมเป็นธรรมดาอย่างหนึ่ง แต่เมื่อใดที่หายเหนื่อยหายท้อก็ต้องเริ่มขึ้น ใหม่อีกครั้ง เพราะว่าคนเราต้องอยู่และก้าวไปด้วยความหวัง เราจะอยู่แบบไร้ซึ่งความหวังมิได้

ขอให้มีใจที่มุ่งมั่น จะทำสิ่งใดก็ตาม จริตคำเดียวทำให้สำเร็จทั้งชีวิต ที่เรายังไม่สำเร็จแสดงว่า เราอยู่ระหว่างทางเพื่อการเรียนรู้ วันหนึ่งเราจะต้องที่หมายเหมือนคนอื่น ๆ ถ้าเราเรียนรู้และ พัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้งถ้าตามหลักพระพุทธศาสนาปัญหาความทุกข์มาจากการเวียนว่ายตาย เกิด เมื่อถือกำเนิดขึ้นมาแล้วปฏิเสธไม่ได้ว่า จะไม่ให้มีทุกข์ จะให้สุขอย่างเดียวคงไม่เป็นไปไม่ได้ กระบวนการถือกำเนิดมนุษย์ในพุทธศาสนากล่าวว่า เกิดมาก็ทุกข์แล้วชาติปิฏกขา การเกิดก็เป็นทุกข์ รู้ว่าทุกข์ต้องทำความเข้าใจในทุกข์ การดับทุกข์ และวิธีการดับทุกข์ แต่ความทุกข์ก็เป็นส่วนหนึ่งของ ชีวิต มีคำกล่าวว่า “ความทุกข์ทำให้รู้จักคิด ความรู้จักคิดทำให้เราฉลาด ความฉลาดทำให้เรารู้จัก อดทน” คนจะคิดมากตอนที่เกิดทุกข์ รู้จักวิธีการคิด ปรับตัว ตอนสบายอาจจะไม่ค่อยได้คิด แต่ตอน ทุกข์มานี้คิดมากเป็นที่สุด

ดังนั้นการศึกษาเรื่อง วิธีการดับทุกข์ทางกายและจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนา เป็น การศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องวิธีการดับทุกข์ทางกายและจิตใจตามแนว พระพุทธศาสนา คำสอนเชิงพุทธเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนชีวิตให้เปลี่ยนแปลง ชีวิตเราเป็นผู้ กำหนดเอง ไม่ปล่อยให้ไปตามกรรมเหมือนเรือไม่มีหางเสือ การฟังให้มาก ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงชีวิต นี้ให้ดี มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการดับทุกข์ทางกายและจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนา 2. เพื่อ ศึกษาวิธีการดับทุกข์ทางกายและจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนา

2. เนื้อเรื่อง การดับทุกข์ทางกายและจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนา

กล่าวถึงการดับทุกข์ทางกายและจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนา ก่อนที่จะดับทุกข์ต้องเข้าใจ ในทุกข์ก่อน ความทุกข์ หมายถึง ภาวะที่เป็นไปตามธรรมดา ทำให้สรรพสิ่งรักษาสภาพเดิมไว้ได้ใน ที่นี้หมายถึงร่างกาย ภาวะที่บีบคั้นจิตใจ ก่อให้เกิดผลคือความเร่าร้อน ความหวาดวิตก ความกังวล ต่าง ๆ นานา จุดตั้งต้นความทุกข์มาจากการค้นหา ความรักใคร่ที่ไปในเชิงค้นหา พระพุทธศาสนา ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องความรัก เพราะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ขนาดเจ้าชายสิทธัตถะก่อนออกบวช

พระองค์ก็มีความรักมาก่อนบวช มีการศึกษาวิเคราะห์เรื่องความรักในพุทธปรัชญา ผลการวิจัยพบว่าความรักในพุทธปรัชญาเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ และจิตใจของมนุษย์เป็นสำคัญ ดังนั้นจึงมีกลุ่มคำที่ใช้แทนความหมายของคำว่า “ความรัก” อยู่มากมายหลายคำ แต่เมื่อกล่าวโดยรวมแล้วสามารถที่จะแบ่งความรักออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) ความรักแบบตัณหา 2) ความรักแบบเมตตา โดยความรักทั้งสองนี้ถือว่าเป็นความรักที่มีทั้งคุณค่าและโทษอยู่ในตัวเอง เป็นความรักที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์เป็นอย่างมาก แต่ถือว่าความรักแบบตัณหานั้น ย่อมที่จะนำมาซึ่งโทษภัยและความทุกข์ได้มากกว่า หรือยังเป็นความรักที่เจือปนด้วยกิเลสตัณหา ซึ่งอาจก่อให้เกิดความทุกข์ได้ง่าย มีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นความรักที่ต้องการได้จากผู้อื่นเป็นสำคัญ ส่วนความรักแบบเมตตานี้ หากเราเข้าใจในความหมายและลักษณะที่แท้จริงของเมตตา รวมถึงมีการเกิดขึ้นเป็นกระบวนการแห่งความรักพรหมวิหาร โดยมีอุเบกขาธรรมเป็นตัวควบคุมอยู่ด้วยแล้ว ก็ย่อมที่จะนำมาซึ่งคุณประโยชน์หรือความสุขมากกว่าโทษภัยหรือความทุกข์ เพราะมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นความรักที่ต้องการให้ในสิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นเป็นสำคัญ (วีระชัย วายุโชติ, 2553, น. บทคัดย่อ)

การถือกำเนิดเป็นมนุษย์จึงมีจุดตั้งต้นมาจาก สาเหตุ 2 ประการ คือ 1) ความรักแบบตัณหา 2) ความรักแบบเมตตา จึงถือกำเนิดเกิดเป็นมนุษย์ประกอบไปด้วยกระบวนการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย และการดิ้นรนแสวงหาเพื่อสนองต่อความต้องการของตนเอง จึงกลายเป็นความทุกข์ ความทุกข์ของมนุษย์ในอริยสัจนั้นมีอยู่ 11 ประการ คือ 1) การเกิด เป็นความทุกข์อยู่หลายประการด้วยกัน การเกิดของมนุษย์ในครรภ์ของมารดา มีลำดับดังนี้ ตั้งแต่หลังจากการปฏิสนธิของเซลล์และอสุจิจนกระทั่งสิ้นสุดสัปดาห์ที่ 8 ซึ่งหลังจากนั้นจะเรียกว่าระยะทารกในครรภ์หรือฟัตัส (Fetus) โดยความรู้เกี่ยวกับกายมนุษย์ในอินทกสูตรกล่าวว่า “รูปนี้เป็นกลละก่อน จากกลละเป็นอัมพพหะ จากอัมพพหะเกิดเป็นเปสิ (ชิ้นเนื้อเล็ก) จากเปสิเกิดเป็นขณะ (เป็นก้อน) จากขณะเกิดเป็นปุม 5 ปุม (ปัญจสาขา) ต่อจากนั้นมีผม ขน และเล็บจึงเกิดขึ้น” (ส.ส. (ไทย) 15/235/337 - 338.) เริ่มต้น 5 สัปดาห์แรก เมื่อนำเอาวิทยาศาสตร์ไปเปรียบเทียบกับทำให้เห็น ความเหมือนกันที่ปรากฏในรายละเอียดพระไตรปิฎกและอรรถกถาได้อย่างดี เมื่อจุดเริ่มต้นเปรียบเทียบกับที่ “กลละ คือ ตัวอ่อน บลาสโตซิสต์ระยะฝังตัว” (แพทย์หญิงเสริมสุข วิจารณ์สถิต, 2561, น.245-258) อายุครรภ์ (GA) ที่ข้อมูลสอดคล้องกันทั้งทางพระพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์ ดังนี้

มนุษย์จะอยู่ในครรภ์มารดาจนถึงอายุครรภ์สัปดาห์ที่ 44 (ฟัตัสสัปดาห์ที่ 42) เพราะอาศัยลมเกิดแต่กรรม (กรรมชาต) ร่างกาย ของเด็กเปลี่ยนท่าหันเท้าขึ้นศีรษะลงต่ำและเคลื่อนไปสู่ช่องกำเนิดทารกนั้นคลอดออกมา โดยในสมัยพุทธกาลย่อมไม่มีการกระตุ้นคลอดดังเช่นสมัยปัจจุบัน ดังนั้น หญิงมีครรภ์ในสมัยพุทธกาลจะคลอดลูก เมื่อมีอาการเจ็บครรภ์คลอด ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่เกินอายุครรภ์ที่ 44 สัปดาห์หรืออายุทารก 42 สัปดาห์ (Shime J, et al. (1984). Pp.547-552) จึงคลอดออกมาสู่โลกภายนอก

ก. ทุกข์เนื่องจากการก้าวลงสู่ครรภ์ เพราะการเกิดในครรภ์นั้น เป็นสถานที่คับแคบ มีดมนเต็มไปด้วยกลิ่นเหม็นอันเกิดจากซากสัตว์ที่มารดากินเข้าไป

ข. ทุกข์เนื่องจากอยู่ในครรภ์ เพราะเมื่อมารดาตมึนน้ำเย็นก็รู้สึกไปด้วยเมื่อมารดาน้ำร้อนก็ร้อนไปด้วย อีกทั้งเจ็บปวดด้วยของมีรสจัด เช่น เปรี้ยว เผ็ด เค็ม

ค. ทุกข์เนื่องจากครรภ์วิบัติ คือ ถึงเวลาคลอดแล้วไม่ได้คลอด ต้องทนอุดอยู่ในครรภ์ เพื่อรอหมอมารักษาคลอด

ง. ทุกข์เพราะการทำคลอด คือ ถูกลมเบ่งออกมาให้ออกทางช่องคลอดถูกบีบคั้นด้วยอุ้งเชิงกราน

จ. ทุกข์เพราะออกจากครรภ์ คือ ถูกจับยกเพื่อชำระสิ่งสกปรก จากนั้นก็เจ็บปวดด้วยการถูกใช้ผ้าเช็ด เปรียบเสมือนถูกแทงด้วยเข็ม

2. ความชรา เป็นความทุกข์ที่บุคคลไม่ต้องการเป็นต้องการที่จะหลีกเลี่ยงและตั้งข้อรังเกียจ ซึ่งก็คือความทุกข์อันเนื่องมาจากความกลัวที่จะแก่ มีคำอธิบายถึงภาวะของความชราไว้ว่า “ก็ชราเป็นไฉน ความแก่ ภาวะของความแก่ ฟันหลุดผมหงอก หน้างเป็นเกลียว ความเสื่อมแห่งอายุ ความแก่หง่อมของอินทรีย์ในหมู่สัตว์ ของเหล่าสัตว์นั้นๆ อันนี้เรียกว่าความชรา” (ที.ม. (ไทย) 10295/281)

3. ความตาย เป็นความทุกข์เพราะ 1) ต้องวิตกกังวลถึงอนาคตข้างหน้า 2) ต้องระลึกถึงคนอันเป็นที่รักอยู่ข้างหลัง 3) ผินใจตาย จำใจตาย

4. ความโศก (โสกะ) หมายถึง อาการที่จิตเศร้าหมอง ไม่สดชื่น ส่งผลให้หน้าตาหมองคล้ำปราศจากสง่าราศี ขบเซา ไม่พูดจา ร้องไห้ร้องไห้ ทานอาหารได้น้อย ภาวะของความโศกนั้นคือ “ความแห้งใจ กิริยาที่แห้งใจ ภาวะของบุคคล ผู้แห้งใจ ความแห้งผาก ณ ภายใน” (ที.ม. 10/295/282)

5. ความคร่ำครวญ (ปะริทเวะ) หมายถึง ความคร่ำครวญ พิโรธำพัน

6. ความทุกข์ทางกาย หมายถึง ความลำบากกาย ความไม่สำราญร่างกาย ความเจ็บไข้ได้ป่วย

7. โทมนัสสะ หมายถึง ความทุกข์ทางใจ ความน้อยใจ คับแค้นใจ ความไม่สบายใจอันเกิดจากการกระทบกระทั่งภายในใจ

8. ความคับแค้นใจ (อุปายาสะ) หมายถึง การที่จิตใจถูกบีบคั้นอย่างรุนแรงเนื่องมาจากความโลภ ความโกรธ ความหลงเกิดเป็นความท้อแท้ กลุ้มใจ อาลัยอาวรณ์

9. ความต้องประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก หมายถึง (อัปปิเยหิ สัมปะโยคะ) การได้พบกับสิ่งที่ตนเองไม่ชอบ ไม่พอใจ กลายเป็นความขัดข้องหมองมัว ตรอมใจ จากการประสบสิ่งไม่เป็นที่รัก

10. ความพลัดพรากจากสิ่งที่ตนเองรัก (ปิเยหิ วิปะโยคะ) หมายถึงการสูญเสียในสิ่งที่ตนรัก กลายเป็นความโศกเมื่อพลัดพรากจากของรัก

11. ความปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้ตามที่ใจปรารถนา (ยัมปิฉนัง นะ ละภะติ) ความปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ได้ตามที่ใจปรารถนา กลายเป็นความหม่นหมองจากการอยากได้สิ่งใดแล้วไม่ได้

ทั้ง 11 ประการนี้ คือ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และยากที่จะหลีกเลี่ยงซึ่งความทุกข์เหล่านี้เกิดขึ้นจากการยึดมั่นอยู่กับขันธ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “แม้ชาติก็เป็นทุกข์ แม้ชราก็เป็นทุกข์ แม้ภรรยาก็เป็นทุกข์ แม้โสภณภริยาที่เป็นทุกข์ ก็เป็นทุกข์ แม้ความประจวบกับสิ่งไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ แม้ความพลัดพรากจากสิ่ง ที่รักก็เป็นทุกข์ ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้ แม้อันนั้นก็เป็นทุกข์ โดยย่อ อุปาทานขันธ ทั้ง 5 เป็นทุกข์” (ที.ม.10/249/281)

2. วิธีการดับทุกข์ทางกายและจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนา แบ่งเป็นทุกข์ทางกาย และทุกข์ทางใจ วิธีการดับทุกข์ทางกาย มีพระสูตรที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ในจุฬาลงกยโอวาทสูตร ปัญหาเร่งด่วนของชีวิต ครั้งหนึ่งพระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ วัดเชตวัน กรุงสาวัตถี พระมาลากยเข้าเฝ้าทูลขอให้ตอบปัญหาข้อสงสัยของตนว่า โลกเที่ยงหรือไม่เที่ยง โลกมีที่สิ้นสุดหรือไม่มีที่สิ้นสุด (คือโลกมีขอบเขตอยู่แค่ไหนเพียงไรหรือกว้างขวางไม่มีขอบเขต) ร่างกายกับจิตใจเป็นอย่างเดียวกันหรือเป็นคนละอย่าง สัตว์ตายแล้วยังมีอยู่หรือดับสูญไป ท่านทูลพระพุทธองค์ว่าถ้าทรงตอบปัญหานี้ให้แจ่มแจ้งก็

จะอยู่ประพาศิพรหมจรรย์ในสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้าต่อไป ถ้าไม่ทรงตอบก็จะขอลาสิกขาไปเป็นคฤหัสถ์

พระพุทธองค์ตรัสว่า ก่อนเธอจะมามีภรรยาไม่ได้สัญญากันว่า เมื่อมีภรรยาแล้วจะตอบปัญหานี้ให้ แม้เธอจะต้องตายไปเพราะคับข้องใจในปัญหาเหล่านี้ก็จะไม่ตอบให้ ปัญหาเรื่องโลกเที่ยงหรือไม่เที่ยง นั้นไม่ใช่ปัญหาเร่งด่วน เปรียบคนที่ถูกยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษแล้ว เมื่อญาติพี่น้องต้องการถอนลูกศร ให้ เขาบอกว่าต้องไปสืบมาให้ได้เสียก่อนว่าใครเป็นคนยิง ยิ่งมาจากทิศไหน ลูกศรทำด้วยอะไร เมื่อสืบ ได้ความแล้วจึงจะยอมให้เอาลูกศรออก ทำอย่างนั้นจะพึงตายเสียก่อน หน้าที่โดยเร่งด่วนของผู้นั้นคือ การเอาลูกศรออกรักษาแผลให้หาย จึงจะเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ฉะนั้น หน้าที่โดยเร่งด่วนของมนุษย์ คือ การทำตนให้พ้นทุกข์ฉะนั้น ให้พักปัญหาอันไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ไว้ก่อน ปัญหาเร่งด่วนที่ทรงตอบก็คือ เรื่องทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ (คือ อริสัจ 4 นั้นเอง) เพราะเราเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ เป็นไปเพื่อความหน่ายคลายกำหนด และดับทุกข์โดยสิ้นเชิง

พระพุทธองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า จะมีความรู้เรื่องโลกเที่ยง ไม่เที่ยง สัตว์ตายแล้วมีอยู่หรือดับสูญ ไปหรือไม่ก็ตามก็ยังคงมีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย โศกเศร้า เสียใจพิโรธรำพัน ทุกข์กาย ทุกข์ใจ คับแค้น อยู่ในใจอยู่ตนเอง ไม่อาจพ้นทุกข์ไปได้ พระมาตุจฉาฟังแล้วชื่นชมยินดีในพระพุทธภาษิตเป็นอย่างยิ่ง (แสง จันทรงามและคณะ, 2553, น.754-755) ตามเรื่องนี้พอสรุปได้ว่า ปัญหาทางอภิปรัชญานั้นเป็นเรื่องไม่จำเป็นเร่งด่วนสำหรับผู้ต้องการพ้นทุกข์ กล่าวคือเกิดแก่เจ็บตาย ที่ทุกคนเผชิญอยู่ มนุษย์และสัตว์โลกจมอยู่ในห้วงทุกข์ มีความทุกข์ขวางอยู่เบื้องหน้าอีกมากมาย ถูกลูกศรความทุกข์เสียบอยู่ 2 ดอก ดอกหนึ่ง เสียบกาย (ทุกข์กาย) อีกดอกหนึ่งเสียบจิต(ทุกข์ใจ)จึงควรรีบชวนช่วยเพื่อนำลูกศร ออกเสียโดยเร็วจึงจะชอบด้วยเหตุผล

วิธีการดับทุกข์ทางใจ ท่านบอกว่า เนื้อไหนร้ายให้ตัดเนื้อส่วนนั้นทิ้งไป ตอนที่เกิดเรื่องทุกข์ ส่วนใหญ่คนจะบอกเราให้หายใจเข้าลึก ๆ ให้มีสติมาก ๆ นะ ส่วนใหญ่คนจะได้แค่บอกเราเท่านั้น แต่คนที่แก้ปัญหาวางใจของเราคือ ตัวเราเอง ในทางพระพุทธศาสนาท่านบอกว่าให้ยอมรับตัวตนของตน ก่อน คือ ยอมรับกรรม (การกระทำ) และแก้ไขกรรม (การกระทำ) นั้นด้วยตนเอง ทุกข์ทางกายอาจบรรเทาได้ด้วยวิธีการรักษาทางวิทยาศาสตร์ แต่ทุกข์ทางใจต้องแก้ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการแก้ปัญหา คือ หลักอริยสัจ 4 ประการ หรือหลักการคิด 4 ประการ เมื่อทุกข์เกิดขึ้นให้กำหนดรู้ เมื่อทุกข์เกิดขึ้นให้กำหนดละ (ปล่อยวาง) เมื่อทุกข์เกิดขึ้นให้กำหนดแจ้ง (หาวิธีการแก้ไขที่ดีที่สุดเป็นไปเพื่อประโยชน์ตนและคนอื่น) เมื่อทุกข์เกิดขึ้นให้กำหนดเจริญ (ดำเนินทันที)

สรุปคำสอนในอริยสัจ		
เรื่อง	เกี่ยวข้องกับชีวิต	เหตุและผล
ทุกข์	ชีวิตคืออะไร มีลักษณะอย่างไร	การรู้ปัญหา (ผล)
สมุทัย	ชีวิตเป็นอย่างไร	สาเหตุของปัญหา
นิโรธ	เป้าหมายของชีวิต	การพ้นจากปัญหา (ผล) เป็นปัญญา
มรรค	ชีวิตควรดำเนินอย่างไร	การแก้ปัญหา (ปัญญา)

ถ้าพูดกันแบบภาษาชาวบ้านก็ว่า ถ้ามีแว่ต่อนอนฟังเพลงตลอดวันตลอดคืน ไม่เคยขึ้นเวทีเลย จะเป็นได้อย่างไร หรือ ดูวิดีโอการขับรถจากสื่อออนไลน์ ถ้าไม่ลงมือปฏิบัติก็ไม่มีความเป็น ปัญหาต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นเท่าที่ประสบการณ์จากผู้เรียบเรียง คิดว่ามาจากการไม่รู้จักประมาณ หรือสำรวมอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ตาหู จมูกตมกลืน กายถูกต้องสัมผัสที่สิ่งที่ควรถูกต้อง สมองคิด หรือใจคิดในสิ่งที่ควรคิด คิดให้กุศลเกิดก็ได้ คิดให้อกุศลเกิดก็ได้ เพราะใจอยู่ที่การฝึกฝนอบรมไปทาง ไหน ไปทางดีก็ดี ไปทางร้ายก็ร้ายได้ หลักการคิดที่เร้ากุศลให้เกิดขึ้น คือ ปธาน 4 (ความเพียร (Padhàna: effort; exertion)

1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น (Saṁvara-padhàna: the effort to prevent; effort to avoid)

2. ปหานปธาน (เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว (Pahàna-padhàna: the effort to abandon; effort to overcome)

3. ภาวนาปธาน (เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี ขึ้น (Bhàvanà-padhàna: the effort to develop)

4. อนุรักษนาปธาน (เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่น และให้เจริญ ยิ่งขึ้นไปจนไพบุลย์ (Anurakkhanà-padhàna: the effort to maintain) ปธาน 4 นี้ เรียกอีกอย่าง ว่า สัมมปปธาน 4 (ความเพียรชอบ, ความเพียรใหญ่ (Sammappadhàna: right exertions; great or perfect efforts) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559, น.121)

หลักธรรมนี้ประดุจดั่งป้อมปราการใจไม่ให้ไหลลงสู่ที่ต่ำ เพราะใจก็เปรียบเสมือนน้ำที่ชอบ ไหลลงสู่ที่ต่ำ เพราะฉะนั้นต้องยกระดับใจให้สูงขึ้นด้วยการฝึกสติ ด้วยการระลึกถึงสิ่งที่ตั้งงามและ เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ มนุษย์เรานั้นสำคัญที่ความคิด บางคนป่วยกายแต่ไม่ป่วยทางจิต แต่บางคน ป่วยทางจิตแต่ไม่ป่วยทางกาย อย่างคำที่ท่านกล่าวว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” สอดคล้องกับ ข้อความของพินธุา กัณฺฐบุตร (2564, น. 61) ได้กล่าวถึงเรื่องการจิตใจหรือการทำทุกอย่างด้วยด้วย ใจไว้ว่า บางทีคนเราไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่าทำงานใด งานขายไหน จำเป็นจะต้องมีทุนก็จริงอยู่ แต่ สิ่งจริงกว่านั้น ทุกคนมีทุนที่สำคัญที่สุดที่ติดตัวเรามาแบบไม่ต้องไปกู้ยืมมาลงทุน ไม่เสียดอกเบี้ย ไม่ มีวันถูกดิสเครดิต คือการมีใจ เพราะสิ่งที่ทำให้งานผ่านไปได้อย่างดีทุกขั้นตอนของวงจรงานคือต้อง ทำงานด้วยใจ ขอเพียงมีใจรักและอดทนมีใจในการทำงานผสมกับความมุมานะในการทำงาน ประกอบด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณ อภัย พวงมะลิ. (2561) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ของศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัดถ้ำพระผา คอก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเขื่องราย พบว่า สารสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตาม แนวสติปัฏฐาน 4 และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตคือสติปัฏฐานเป็นหลักธรรมสำคัญใน พระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร วิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐานต้องใช้ สติสัมปชัญญะเข้าไปกำหนดกายเวทนาจิตและธรรมผู้ที่ปรารถนาจะบรรลุผลคืออินพพานต้อง เริ่มต้นด้วยสติปัฏฐาน ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิต มีความตั้งใจมั่นในการปฏิบัติ รู้ตัวทั่วพร้อมอยู่ ตลอดเวลา ผู้ที่ปฏิบัติ ณ ศูนย์ฯ ทั้งสองกลุ่มมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นสุขภาพจิตดีขึ้น เข้าใจ คนอื่นและมองโลกตามความเป็นจริง ยอมรับการเปลี่ยนแปลงพร้อมปรับตัวเสมอ และ จีระศักดิ์ เล พล (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรม การฝึกเจริญสติแบบไหว-นิ่ง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 พบว่า ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมมีการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภายหลัง การฝึกอบรมของกลุ่มทดลอง สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมที่คะแนน เฉลี่ยทางสถิติที่ระดับ .05 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลของทักษะปฏิบัติระหว่างฝึกอบรมภาพรวมอยู่

ในระดับมาก (3.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของการประเมิน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 12-15 มาก (3.35) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ 1 (3.25) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ กระสังข์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม พบว่า ในองค์กรจำเป็นจะต้องมีการกำหนดนโยบายหรือมีแผนการการพัฒนาและองค์การกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมระบบในการสั่งสอนอบรมให้ได้ผลยิ่งขึ้น ต้องสร้างความเข้าใจเรื่องแนวคิดบริโภคนิยมให้ทุกคนได้เข้าใจ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ในยุคโลกาภิวัตน์ ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและการทำงาน การใช้ชีวิต ให้มีอิสระในการเรียนรู้ สังคมต้องปรับเปลี่ยนมาตรฐานการเลี้ยงดูหรือการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาสติปัญญาของเยาวชนให้ถูกต้องเหมาะสมและการจัดการศึกษาอบรม ขัดเกลายาวชนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงคุณค่าวัฒนธรรมอันดีงามโดยมีหลักไตรสิกขา คือ พุทธธรรมที่พึงประสงค์ คือ เก่ง เป็นคนดี การฝึกอบรมพัฒนาทางด้านจิตใจ การพัฒนาปัญญาและหลักธรรมที่สนับสนุนและสร้างภูมิคุ้มกันด้วยหลักพุทธธรรมโดยกระบวนการจะอยู่ในรูปแบบของการพัฒนาใน 3 ด้านร่วมกันคือพุทธธรรมจิตใจและปัญญา มีความสัมพันธ์อาศัยกันและส่งผลต่อกันเป็นปัจจัยแก่กัน ในกระบวนการพัฒนาการพัฒนาองค์กร

3. การประยุกต์วิธีการดับทุกข์ทางกายและจิตใจตามแนวพระพุทธศาสนา มนุษย์ทุกคนในโลกนี้ตรึงติดอยู่ไม่บรรลุปะระริบบุคคลแล้วไซ้ร้ ก็ต้องตกอยู่ในอำนาจของอกุศลมูล 3 ประการ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นธรรมดา ต่อให้เรียนจบสูงขนาดไหน ก็ตกอยู่ในอำนาจ 3 ประการนี้ แต่ทำให้เบาบางได้ด้วยการขัดเกล่า ผูกพันไม่ให้ใจตกอยู่ในอำนาจของอารมณ์สามประการนี้ ดังคำกล่าวของ คณฉลาดมักอารมณ์แรงและธรรมด้ายิ่งอารมณ์แรงมากขึ้นเท่าไรก็ยังมีแนวโน้มจะหุนหันพลันแล่นมากขึ้นเท่านั้นภาวะหน้ามีตหน้าหุนหันพลันแล่นคือแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมแบบคนโง่ยิ่งพฤติกรรมแบบคนโง่เกิดขึ้นบ่อยเท่าใดปัญหายิ่งซับซ้อนเอาความฉลาดตามมากในภายหลังได้ยากขึ้นเท่านั้นมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวที่รวมเอาความฉลาดสุดกับโง่สุดไว้ในตัวคนเดียวได้ สร้างชีวิตดี ๆ ด้วยความคิดอ่านชาญฉลาดได้เสร็จแล้วก็ทำลายชีวิตดี ๆ นั้นด้วยอารมณ์โง่ได้ ดังนั้นต้องมีสติควบคุมใจไว้ (ดังตฤณ, (2565). เรื่องมนุษย์สร้างชีวิตที่ดีด้วยความคิดอ่านอย่างชาญฉลาดได้. [ออนไลน์].

เรื่องเล่าว่า งูตัวหนึ่งเลื้อยเข้าไปในโรงไม้ มันเกลเลื้อยข้ามเลื้อยไบนึง มันเจ็บปวดมาก เลยหันหัวแว้งฉกกัดเลื้อย แต่กลับทำให้ปากมันมีแผลหวนะโดยไม่ได้ยั้งคิด มันกลับเข้าใจว่า มันกำลังถูกงูโจมตีโดยเลื้อย มันตัดสินใจ เลื้อยโอบรอบตัวเลื้อย แล้วจัดการรัดเจ้าเลื้อยอย่างเต็มกำลัง แต่สิ่งที่ได้ คือ มันกลับถูกเลื้อยฆ่ามันตายในที่สุด

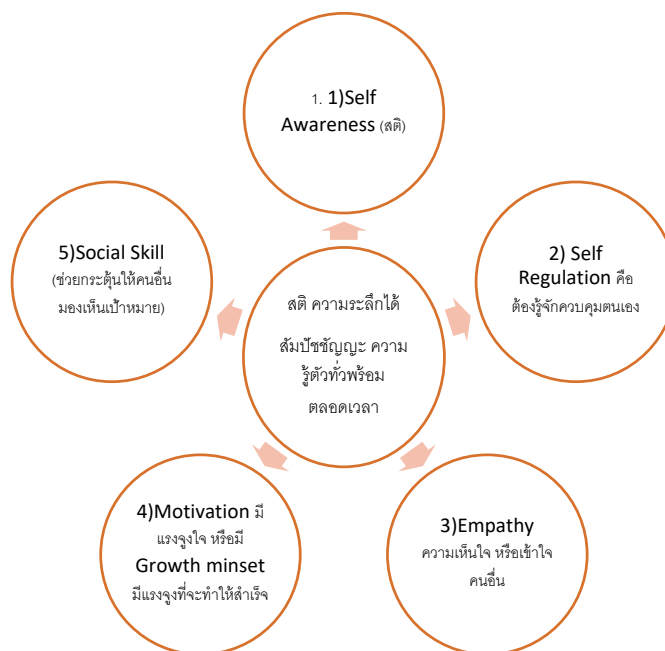
ในบางครั้ง เราตอบโต้ความโกรธ ด้วยการคิดทำร้ายคน ๆ นั้น แต่เราไม่ได้คิดเลยว่า ในที่สุดแล้ว เรากลับกำลังทำร้ายตัวเองอยู่ในชีวิตจริง บางทีมันจะดีกว่า ถ้าเราไม่สนใจต่อสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นไม่สนใจคนพวกนั้น ไม่สนใจพฤติกรรมเหล่านั้น แม้แต่คำพูดของพวกเขาในบางครั้ง มันจะดีกว่า หากเราไม่ได้ตอบ เพราะมันอาจจะไม่ใช่แค่ ได้ผลลัพธ์ที่เลวร้าย แต่อาจเป็นภัยที่ร้ายแรงขึ้นถึงชีวิตกันเลยทีเดียวที่เดียวอย่าปล่อยให้ความโกรธครอบงำชีวิตคุณ แต่กลับเป็นความรัก ที่อยู่เหนือทุกสิ่งงายืมเข้าไว้ แผลความสุขในตัวคุณออกไปนี่คือ กฎของธรรมชาติ อาหารที่เรากิน จะถูกย่อยและถูกขับออกไปภายใน 24 ชม. ไม่เช่นนั้น เราจะป่วยน้ำที่เรากิน เข้าสู่ภายในร่างกาย และจะถูกขับออกมา ในอีก 4 ชม. ไม่เช่นนั้น เราจะไม่สบาย อากาศที่เราหายใจเข้าไป จะถูกดันออกมา ในเวลาแค่ 1 นาที ไม่เช่นนั้น เรา ก็จะตาย แล้วนับประสาอะไรกับอารมณ์ที่ไม่น่าพิสมัยต่าง ๆ เช่น ความโกรธ ความ

อาฆาตพยาบาท ความอิจฉาริษยา ความหวั่นไหวในจิตใจทั้งหลาย แต่เรากลับเก็บสิ่งพวกนี้ไว้กับเรา เป็นแรมเดือนแรมปีหากอารมณ์แย่ ๆ ทั้งหลายยังไม่ถูกกำจัดออกไปจากใจเรานั้นก็จะกัดกร่อนจิตใจ ส่วนดี และทำให้ร่างกายนี้เจ็บป่วยตามไปด้วย แนวการบำบัดจิตด้วยกระบวนการทางพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การควบคุมจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ในสถานการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นท่านใดควบคุมอารมณ์ได้คนนั้นเป็นคนคุมสถานการณ์ กล่าวคือ ไอคิว (IQ) กับอีคิว (EQ) เป็นสิ่งที่ต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน คนที่มีไอคิวดีและอีคิวดีก็แปลว่าจะมีโอกาสในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น การมีไอคิวดีจะช่วยให้เราได้เรียนรู้ การควบคุมการจัดการอารมณ์ ขณะที่การมีอีคิวดีก็ช่วยในเรื่องของการพัฒนาการสติปัญญาได้ดีขึ้น อย่างต่อเนื่อง สิ่งที่เกิดผลต่อเราเมื่อเราพัฒนาสติให้มาก คือ รู้จักตนเองให้รู้จักจุดอ่อนจุดแข็งของตัวเองเป็นอย่างไร

ควบคุมตัวเองให้ได้ เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจคนอื่น มีความตั้งใจอยากจะทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มันประสบความสำเร็จ ช่วยให้คนอื่นเขามองเห็นเป้าหมาย และช่วยคนอื่นเขามองเป้าหมายของตนเองให้ทะลุชัดเจนและลงมือทำให้เกิดผลตามเป้าหมายนั้น ดังแผนภาพ

บทสรุป

มีคำกล่าวว่า การที่จะเอาดินไปถมมหาสมุทร ถมอย่างไรก็ไม่วันเต็ม กลบมหาสมุทรหายไป ได้ มีแต่ป้องกันไม่ให้น้ำในสมุทรล้นมาท่วมบ้านเรือนเท่านั้น ทุกข์มีอยู่คู่กับโลก ทุกข์ทางกายเป็นเรื่องราวธรรมดาของสังขารที่ต้องมีโรคประจำอยู่แล้ว ทุกข์ประจำสังขาร ร่างกายต้องชำรุดแก่คร่ำคร่า ต้องเจ็บไข้ และต้องตายไป เหล่านี้ต้องประคองและรักษาไปตามอาการที่เกิดขึ้นมา ส่วนทุกข์ทางใจ มีสาเหตุมาจากรากเหง้าของกิเลส คือ โลภ โกรธ หลง (โลภะ โทสะ โมหะ) สามประการ เป็นรากเหง้าของความวุ่นวายทั้งปวง เป็นตัวทำให้เกิดทุกข์ทางกาย และใจ โดยเฉพาะใจ ถ้าเปรียบในสนามรบ คือ ข้ำศึกที่ไม่ปราณีต่อฝ่ายตรงกันข้าม ไม่มีการจับเป็นเชลยศึก ประหารอย่างเดียว

ดังนั้น วิธีการแก้ทุกข์ทางใจตามแนวพระพุทธศาสนา คือการฝึกสติ รู้จักตนเอง รู้จักมองชีวิตตามความเป็นจริง ไม่ให้หลงกับโลกธรรม 8 ประการ อันเป็นสาเหตุแห่งทุกข์ หรือทำให้เบาบางลงมีความทุกข์น้อยลง ทำให้ใจสงบมากขึ้น เข้าใจตามหลักธรรมและแนวทางการเจริญกรรมฐานในอานาปานสติสูตร เป็นการฝึกใจให้อยู่นิ่งกับตนเอง ไม่ส่งใจออกไปภายนอก มีสิ่งมากระทบก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา มีส่วนช่วยขัดเกลาจิตใจ มีความสุขกับปัจจุบัน 2) ใช้หลักการมีสมาธิกับการเรียนการทำงาน ใช้ในการกำหนดทิศทางและเป็นหลักการในการใช้ชีวิต การเรียน ดำรงชีวิตโดยไม่ประมาท บอกกล่าวเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท มองชีวิตตามความเป็นจริง คือไม่เที่ยง ใช้ความข่มใจ และมีความจริงใจกับตัวเอง มุ่งมั่นจนกว่าจะประสบความสำเร็จในเป้าหมาย 3) การฝึกการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตร ะดับแนวทางการเจริญกรรมฐานในอานาปานสติสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่อง มีคุณค่าอย่างมากสามารถนำมาประยุกต์ในการใช้ชีวิตประจำวันได้ ใช้ได้กับชีวิตทุกด้าน เพื่อพัฒนาชีวิตและสร้างชีวิตให้กับตนเองและเกิดสันติสุขกับสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

- ณ อภัย พวงมะลิ. (2561). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ของศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานวัดถ้ำพระผาคอก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ดังตฤณ, (2565). เรื่องมนุษย์สร้างชีวิตที่ดีด้วยความคิดอ่านอย่างชาญฉลาดได้. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2565. <https://dungtrin.com/social/>.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (Dictionary of Buddhism). กรุงเทพฯ : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พิรญา กัณหาบุตร. (2564). เด็ก กคน.แล้วไง คิดเป็น ชีวิตก็เปลี่ยน. เพชรบุรี : ไรเตอร์โซล.
- แพทย์หญิงเสริมสุข วิจารณ์สถิต. (2561). “พัฒนาการของกำเนิดมนุษย์ในครรภ์เชิงเปรียบเทียบ ทรศนะทางพุทธศาสนา และสรีรศาสตร์”, ดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระศักดิ์ เลพล. (2558). การพัฒนาชุดฝึกอบรม การฝึกเจริญสติแบบไหว-นึ่ง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6. วิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- โรงเรียนดิจิทัล. (2565). ปัญหาสังคม. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2565. จากแหล่งที่มา http://www.digitalschool.club/digitalschool/health46/health5_1/lesson3/3_14.php
- วิโรจน์ นาคชาตรี. (2542). พุทธปรัชญาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีระชัย วายุโชติ. (2553). การศึกษาวิเคราะห์เรื่องความรักในพุทธปรัชญา. สารนิพนธ์. หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานของรัฐบาล
ครบ 2 ปี พ.ศ. 2556. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2565.
<http://www.nso.go.th/sites/2014/>
- แสง จันทร์งามและคณะ. (2553). พระไตรปิฎกสำหรับผู้บวชใหม่และชาวพุทธทั่วไป. กรุงเทพฯ :
เจริญวิทย์การพิมพ์.
- อนุวัฒน์ กระสังข์. (2557). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Shime J, et al. (1984). "Prolonged pregnancy: surveillance of the fetus and the neonate and the course of labor and delivery", American Journal of Obstetrics and Gynecology, Vol. 148 Iss. 5 , Mar: pp.547-552.

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนชาวพุทธล้านนาภาคเหนือ

The process of creating the identity of the northern Lanna Buddhist community

พระปลัดบุญช่วย ฐิตจิตโต (ยังสามารถ)

Phrapalad Boonchuay Thitacitto (Yangsamart)

พระครูปลัดกิตติพงษ์ กิตติโสภโณ (วงศ์สถาน)

Phrakhupalad kittipong kittisobhano (wongsathan)

พระนพดล ปภัสสรวิโส (ปันมะ)

Phra Noppadon Paphasarawatso (Panma

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Religion and Philosophy Mahamakut Buddhist University

E-mail : phraboonchuay2522@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 มีนาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 เมษายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนล้านนาภาคเหนือ การเสริมสร้าง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีมาด้วยการเสริมจุดแข็ง รักษาประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา และเสริมจุดอ่อนให้แข็งแรง เพื่อสร้าง ความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจของประชาชน อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ ซึ่งสังคมแต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง ชุมชนชาวพุทธล้านนา คือประชาชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาในล้านนา 8 จังหวัดภาคเหนือ การเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนชาวพุทธล้านนา ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวพุทธล้านนาโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการสร้างความเข้มแข็งของชาวพุทธล้านนาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างหลักการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนาได้ตรงตามความต้องการของชุมชน และสังคมที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว เป็นนโยบายพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน อันจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทั้งทางร่างกายและจิตใจของประชาชนในชุมชน ด้วยพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนชาวพุทธล้านนาก่อให้เกิดสังคมไทยที่มีประสิทธิภาพสูง เกิดมั่นคง เนื่องจากมีการพัฒนาออกไปจากตนเอง ครอบคลุม ชุมชน ประเทศชาติ โลก สร้างศรัทธาที่มีแนวทางทางดี ก่อให้เกิดการพัฒนาของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ : อัตลักษณ์, ชุมชนล้านนา, ชาวพุทธล้านนา

Abstract

This academic article Searching from the Tripitaka and academic papers to study the process of creating the identity of the northern Lanna community.

Strengthening means that the people in the community have preserved good traditions by enhancing their strengths. Preserve the tradition that has been handed down and strengthen weaknesses in order to build strength both physically and mentally of the people. Identity refers to the characteristics of a particular community. which makes it known or remembered in which each society has its own cultural identity Lanna Buddhist Community are people who follow Buddhism in Lanna, 8 northern provinces strengthening the identity of the Lanna Buddhist community in order to strengthen the Lanna Buddhist community by using Buddhism as an important tool in building the strength of Lanna Buddhists in line with the needs of the community This will lead to the creation of the propagation principles of Buddhism to meet the needs of the community. and a fast-moving society It is a policy to develop the country for sustainable security. This will create both physical and mental immunity of the people in the community. With Buddhism to strengthen and strengthen the identity of the Lanna Buddhist community, resulting in a highly effective Thai society, born stable due to the development of self, family, community, nation, world, creating faith that has a good way contribute to the development of a strong and sustainable community.

Keywords: Identity, Lanna community, Lanna Buddhist,

บทนำ

สังคมไทยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมที่เห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ การพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ มุ่งจะเคลื่อนตัวเข้าสู่สังคมเมืองเพื่อหาสิ่งที่จะมาตอบสนองความต้องการของตน และเมื่อยิ่งพัฒนาไปเท่าใด จะยิ่งเกิดปัญหาจากการพัฒนาเท่านั้น ยังมีวัตถุประสงค์ความต้องการมากเท่าใด ก็จะก่อให้เกิดไม่รู้จักพอ ประชาชนคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์จึงมีปัญหาด้านจิตใจเกิดขึ้นมากมาย อาทิ เช่น มีพฤติกรรมแสดงออกที่อดไม่ได้รอไม่ได้ ขาดความเมตตา เอื้ออาทร ในขณะที่พระพุทธศาสนามีคำสอนที่กล่าวว่า เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2535 : 26) การก่ออาชญากรรมดังที่เป็นข่าวอยู่เสมอ สังคมปัจจุบันจึงไร้ความมีน้ำใจ เมื่อสังคมไทยตกอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นนี้ คนส่วนใหญ่เข้าใจว่า การมีความพร้อมทางวัตถุจะทำให้ชีวิตมีความสุข จึงพยายามทำทุกสิ่งเพื่อตามวัตถุ ไขว่คว้าหาการบำรุงชีวิต สิ่งใดที่ยังไม่มีเหมือนคนทั่วไปจะพยายามดิ้นรนหาหา สิ่งที่มีอยู่แล้วก็ให้มีมากกว่าเดิม ก่อให้เกิดปัญหาการกักขังขี้สั่นหรืออาจถึงขั้นทุจริตคดีมีข้อหาที่การทำงาน ซึ่งจะทำให้คนค้นหาความสุขทางใจไม่ได้จนตลอดชีวิตมนุษย์ในสังคมปัจจุบันชอบตรวจสอบคนอื่น ไม่ยอมหันมาตรวจสอบตนเอง ดังคำสอนที่ว่า จงเตือนตนด้วยตนเอง(ขุ.ธ.25/36/66.)

การเสริมสร้างให้สังคมไทยอยู่อย่างยั่งยืนจะต้องปฏิบัติตามวิถีปฏิบัติตามรูปแบบที่เป็น อัตลักษณ์ที่ดี ที่ปฏิบัติกันมายาวนาน เสริมสร้างจุดเด่นให้เพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็งในการเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยที่ผู้ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นองค์รวม เกิดการกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้

ร่วมกันของคนในชุมชนด้วยทุนทางทรัพยากรและศักยภาพของชุมชน มีการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองอย่างพอเพียง พึ่งพาตนเองได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนบนพื้นฐานการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความสมานฉันท์ มีการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมยั่งยืนนำไปสู่สภาวะดินดำน้ำชุ่ม ป่าไม้ พืชพรรณ สัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ และสิ่งแวดล้อมน่าอยู่ปลอดภัยอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสันติและเกื้อกูลเกิดความสงบสุขร่มเย็น สามารถแก้ปัญหาความยากจนอย่างมีบูรณาการ มีภูมิคุ้มกันสามารถต้านรับและใช้ประโยชน์จากกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทัน และมีบทบาทที่เข้มแข็งในการพัฒนาประเทศ

ความหมาย ความสำคัญประเภท และกระบวนการสร้างอัตลักษณ์

ความเป็นตัวตนมีลักษณะคล้ายกับเหรียญมีสองด้านซ้อนทับกันอยู่ วาทกรรมจะสร้างภาพตัวแทนของเรา เช่น การเป็นหญิงหรือชาย การเป็นไทยหรือเป็นลาว เป็นต้น อัตลักษณ์เหล่านี้จะหล่อหลอมและยึดเหนี่ยวตำแหน่งทางสังคม ตลอดถึงประสบการณ์ความเป็นตัวเราในแง่มุมต่าง ๆ อัตลักษณ์หมายถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลสังคมชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ เช่นเชื้อชาติภาษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ พูด่าง ๆ คือลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่าอุตต + ลักษณะโดยที่ “อุตตะ” มีความหมายว่าตัวตน, ของตนส่วน “ลักษณะ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัวหากมองเพียงแค่ว่า “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่าส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึงหนึ่งเดียวจึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลาย ๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลาย ๆ สิ่งมีร่วมกันซึ่งเป็นความหมายแรกตามพจนานุกรมนั้นเองคำว่าอัตลักษณ์ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Identity หมายถึงผลรวมของคุณลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้เช่นนักเรียนกลุ่มนี้มีอัตลักษณ์ทางด้านเสียงที่เด่นมากใครได้ยินก็จำได้ทันทีสังคมแต่ละสังคมมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองโลกาภิวัตน์ทำให้อัตลักษณ์ของสังคมไทยเปลี่ยนไป(ทิดกร สอนภาษา,ฉบับที่ 445, (23 มิ.ย. 2551).

สรุปความว่า อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่ยบ่งบอกถึงตัวตนว่าเป็นใคร อย่างไร อัตลักษณ์ที่แท้จริงจะอิงอยู่กับคุณค่า ประวัติศาสตร์ สิทธิ ความเป็นมาทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นพวกเราที่แตกต่างจากพวกเขา ในขณะเดียวกันก็สามารถสร้างสานความสัมพันธ์กับสังคมอื่น กลุ่มอื่น อัตลักษณ์ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ได้เป็นผลผลิตของเชื้อชาติ วัฒนธรรม และได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ อัตลักษณ์สามารถถูกสร้างขึ้นใหม่ และมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ที่มีกระบวนการสัมพันธ์กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

ประเภทของอัตลักษณ์

มีนักวิชาการที่มีความเห็นเหมือนกันและต่างกันเกี่ยวกับประเภทของอัตลักษณ์ซึ่งท่านแบ่งออกเป็น 2 ประเภทและ 3 ประเภท เพราะผลการศึกษาทำให้ได้เกณฑ์การจำแนกแตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว พบว่าอัตลักษณ์แบ่งได้เป็น 2 ประเภท โดยพิจารณาจากสิ่งที่ใช้ในการแสดงออกของบุคคล ได้แก่ อัตลักษณ์ส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงการรู้จักตนเอง การรับรู้ตนเอง การยอมรับตนเองและความภาคภูมิใจในตนเองที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทาง

ธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงผลของการขัดเกลาทางสังคมกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และระบบการศึกษาทั้งนี้สิ่งที่แสดงออกมาจะปรากฏในรูปวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อและแบบแผนพฤติกรรม ได้แบ่งอัตลักษณ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) อัตลักษณ์หรือตัวตนส่วนตัว (Personal or Self Identity) ตนเป็นปัจเจกชน สามารถที่จะมีส่วนร่วมในการก่อรูปหรือสร้างอัตลักษณ์ของตนขึ้นมาได้

2) อัตลักษณ์ส่วนร่วม (Collective Identity) หมายถึงอัตลักษณ์ที่เป็นปัจเจกชนจำนวนหนึ่งมีส่วนร่วมทั้งที่เป็นอัตลักษณ์ส่วนตัวและอัตลักษณ์ทางสังคม

3) อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) หมายถึง อัตลักษณ์ที่คนอื่น ๆ มอบให้กับปัจเจกชน กล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายความว่า ปัจเจกชนคนหนึ่งอาจถูกกำหนดนิยามในทางสังคมโดยเชื่อมโยงกับอาชีพ ศาสนา ภูมิหลังทางชาติพันธุ์หรืออาจจะเป็นประเภททางสังคมใด ๆ ก็ได้

กล่าวโดยสรุป เมื่อใช้เกณฑ์การมองจากภายนอกและการมองจากภายในพบว่า อัตลักษณ์มี 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ที่เกิดจากการนิยามตนเองและอัตลักษณ์ที่สังคมนิยามให้ดังแนวคิดของ Golf man นักสังคมวิทยาในสายสัญลักษณ์สัมพันธ์ได้จำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม โดยอัตลักษณ์ของปัจเจกประกอบด้วย 2 ส่วน เขานิยามว่า ความคิดความรู้สึกที่เป็นปัจเจกมีต่อตัวเองว่า Ego Identity ส่วนภาพปัจเจกในสายตาคนอื่น ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเขาเรียกว่า “Personal Identity” ส่วน “Social Identity” ของบุคคลคือสถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ เพศ ชาติพันธุ์ หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่ สังคมคาดหวังและเรียกร้องว่าปัจเจกบุคคลควรจะทำอย่างไร นั่นคือจุดที่อัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ปัจเจกซ้อนทับกันอยู่ อัตลักษณ์ทางสังคมจึงมีสองส่วนคือ ส่วนแรกเป็นมาตรฐานที่สังคมเรียกร้องจากปัจเจกบุคคล และส่วนที่สองคืออัตลักษณ์ที่เป็นจริงของคนนั้น (Golf man, 1963 : 118-121)

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ หมายถึง การสร้างทางชาติพันธุ์ให้เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่สลับซับซ้อน หลากหลาย ไม่หยุดนิ่งมาตั้งแต่อดีต สันนิษฐานกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ณ ช่วงเวลาเดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์ทั้งในเชิงซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของจนถึงการรบราฆ่าฟันกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการหยิบบ่มและผสมปนเปทางวัฒนธรรมระหว่างกัน ดังนั้น เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มต้องการรักษาความเป็นหนึ่งเดียวหรือความเป็นปึกแผ่นในพวกเดียวกัน กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เพื่อสร้างความเหมือน ในพวกเราและความต่างในพวกเขาจึงเกิดขึ้น ในกระบวนการนี้อาจมีทั้งการสร้างขึ้นมาใหม่อย่างสิ้นเชิงและการหยิบบ่มบางส่วนทางวัฒนธรรมคนอื่นมาทำให้เป็นของเรา อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในยุคหนึ่ง แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปอัตลักษณ์อาจใช้ไม่ได้ผล (วันดี สันติวุฒิเมธี, 2554 : 219-221).

เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีการปรับตัวและหยิบบ่มวัฒนธรรมระหว่างกัน ด้วยเหตุนี้เมื่ออัตลักษณ์เก่ามีพลังน้อยลง อัตลักษณ์ใหม่จึงถูกสร้างขึ้นมาทดแทน อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนตายตัวและไม่หยุดนิ่ง การสืบทอดและผลผลิต อัตลักษณ์ใหม่จึงเกิดขึ้นได้เสมอภายใต้กาลเวลา และบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไปซึ่ง (ยศ สันตสมบัติ, 2545 : 50). สิทธิชุมชนตามความเชื่อในมิติของระบบคุณค่าจริง ๆ แล้วไม่ได้มีนัยเฉพาะที่เป็นเพียงความเชื่อดั้งเดิมเท่านั้น แต่หมายถึงคุณค่าที่

มีการปรับเปลี่ยน ผ่านกระบวนการผลิตความเชื่อเดิมมาใช้ในสถานการณ์ใหม่ เพื่อตอบสนองและปรับตัวกับสถานการณ์ใหม่ที่กำลังเผชิญหน้าอยู่ในการปรับตัวนี้ชุมชนให้ความสำคัญกับการมองสิทธิชุมชนในมิติของอำนาจมากขึ้น เพราะการที่รู้ว่าชุมชนมีสิทธิอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับการสร้างความชอบธรรมของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นความพยายามอย่างหนึ่งในการจะบอกให้คนอื่นรู้ว่าชุมชนนั้นเป็นใคร และเกี่ยวข้องโดยตรงกับการแสดง อัตลักษณ์ของชุมชนซึ่งเป็นความพยายามที่จะกำหนดความสัมพันธ์ของชุมชนกับกลุ่มชนอื่นๆในสังคม

ฉะนั้น เมื่อกลุ่มชนใดก็ตามที่รวมกันขึ้นเป็นชุมชนพวกเขาก็จะต้องพยายามที่จะบอกคนอื่นว่าพวกเขามีตัวตนอยู่อย่างไรในสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า อัตลักษณ์ก็คือพลังในการจัดความสัมพันธ์กับภายนอก ทั้งที่เป็น พ่อค้า นายหน้า นักธุรกิจ หรือหน่วยงานทั้งของเอกชนและรัฐบาลในขณะเดียวกัน (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2548 : 45.) มีความเห็นที่สอดคล้องในทำนองเดียวกันและได้มีความเห็นเพิ่มเติมว่าภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ชุมชนมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา แต่ความเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์ของชาวบ้านเป็นผลลัพธ์โดยตรงของความเปลี่ยนแปลงการรับรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชนร่วมกัน จากเดิมที่เป็นการรับรู้ว่าเป็นคนบ้านไหน มาจากที่ใด และมีความสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนใดบ้าง ในลักษณะใด และระบบความสัมพันธ์ภายในระหว่างชุมชนนี้ชาวบ้านทั้งปวงมีศักยภาพที่จะทำอะไรได้บ้าง ตลอดจนเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ได้มีการร่วมกันแก้ไขปัญหายังไง ชุมชนจึงดำรงอยู่มาได้ เมื่อรัฐขยายตัวเข้ามาสู่ชุมชน ได้เปลี่ยนการรับรู้ตัวตนของชาวบ้านด้วยการทำให้แต่ละคนเป็นคนของหมู่บ้านหนึ่งๆซึ่งเป็นหน่วยเล็กๆของชาติไทย พร้อมกับการขยายตัวทางด้านการบริหารและการควบคุมของระบบราชการ และชาวบ้านก็รับรู้ตนเองว่าเป็นคนที่จะต้องพึ่งพารัฐในทุกด้านทั้งการทำมาหากิน การจัดการทรัพยากร การศึกษา สุขภาพอนามัย

สรุปความว่า คุณูปการของการศึกษาอัตลักษณ์ช่วยให้เห็นความละเอียดอ่อนของอำนาจในกระบวนการอัตลักษณ์ ความเข้าใจในเรื่องอำนาจและอัตลักษณ์ช่วยให้เรารู้เท่าทันและเข้าใจถึงที่มาของความรุนแรงทางสังคมรอบ ๆ ตัวเรา กระบวนการสร้างอัตลักษณ์จะปะปนอยู่ในชีวิตประจำวันของเราโดยไม่ตระหนักรู้ เราต้องตกอยู่ภายในภายใต้โครงกรอบของมันใช้มันและถูกมันใช้เกือบตลอดเวลา และหากมองไปรอบ ๆ ตัวจะพบความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ของการกีดกันและการแบ่งแยกอยู่เสมอ

อัตลักษณ์ล้านนา

อาณาจักรล้านนา คือ ราชอาณาจักรของชาวไทยวนในอดีตที่ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ตลอดจนถึงสองปันนา เช่น เมืองเชียงรุ่ง (จิ่งหง) มณฑลยูนนาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พม่า ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน ซึ่งมีเมืองเชียงตุงเป็นเมืองเอก ฝั่งตะวันตกแม่น้ำสาละวิน มีเมืองนายนเป็นเมืองเอก และ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน โดยมีเมืองเชียงใหม่ เป็นราชธานี มีภาษาตัวหนังสือ วัฒนธรรม และประเพณีเป็นของตนเอง ต่อมาถูกปกครองในฐานะรัฐบรรณาการของอาณาจักรตองอู อาณาจักรอยุธยา และอาณาจักรอังวะ จนสิ้นฐานะอาณาจักร กลายเป็นเมืองส่วนหนึ่งของอาณาจักรอังวะในราชวงศ์นยงยาน ไปในที่สุด ล้านนา หมายถึง ดินแดนที่มีน่านับล้าน (ไร่) หรือมีที่นาเป็นจำนวนมาก คู่กับล้านช้าง คือดินแดนที่มีช้างนับล้านตัว เมื่อปี พ.ศ. 2530 คำว่า “ล้านนา” กับ “ลานนา” เป็นหัวข้อโต้เถียงกัน ซึ่งคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งมี ดร.ประเสริฐ ณ นคร เป็นประธาน ได้ให้ข้อยุติว่า “ล้านนา” เป็นคำที่ถูกต้อง และเป็นคำที่ใช้กันในวงวิชาการ

ปัญหาที่นำไปสู่การโต้เถียงกันนั้น สืบเนื่องมาจากในอดีตการเขียนมักไม่ค่อยเคร่งครัดในเรื่องวรรณยุกต์ แต่ก็เป็นที่เข้าใจกันว่า แม้จะเขียนโดยไม่มีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ แต่ให้อ่านเหมือนมีวรรณยุกต์โท สำหรับคำ “ล่านนา” น่าจะมาจากพระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่า “ล่านนาหมายถึงทำเลทำนา” ซึ่งทำให้คำว่าล่านนาใช้กันมาเป็นเวลาเกือบหนึ่งศตวรรษ ภายหลัง พ.ศ. 2510 นักวิชาการระดับสูงพบว่าล่านนาเป็นคำที่ถูกต้องแล้ว และชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อ ดร.ฮันส์ เพนธ์ ค้นพบคำว่า “ล่านนา” ในศิลาจารึกที่วัดเชียงสา ซึ่งเขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2096 อย่างไรก็ดี การตรวจสอบคำว่า ล่านนา ได้อาศัยศัพท์ภาษาบาลี โดยพบว่าท้ายคัมภีร์ใบลานจากเมืองน่านและที่อื่น ๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 50 แห่ง

อาณาเขตของล่านนา

หลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวไว้ว่า ดินแดนล่านนานั้นหมายถึงดินแดนบางส่วนของอาณาเขตบริเวณ ลุ่มน้ำแม่โขง ลุ่มน้ำสาละวิน แม่น้ำเจ้าพระยา ตลอดจนถึงที่ตั้งตามลุ่มน้ำสาขาเช่นแม่น้ำกก แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แม่น้ำปาย แม่น้ำแตง แม่น้ำจืด ฯลฯ โดยมีอาณาเขตทางทิศใต้จดเมืองตาก (อำเภอบ้านตากในปัจจุบัน) และจดเขตดินแดนด้านเหนือของอาณาจักรสุโขทัย ทิศตะวันตกเลยลึกเข้าไปในฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ทิศตะวันออกจดฝั่งตะวันตกของแม่น้ำโขง ทิศเหนือจดเมืองเชียงรุ่ง (หรือคนจีนเรียกในปัจจุบันว่า เมืองจิ่งหง เนื่องจากคนจีนออกเสียงภาษา “ไทยลื้อ” ไม่ชัด จาก “เจียงฮั่ง” จึงกลายเป็น “จิ่งหง” (Jinghong) ซึ่งบริเวณชายขอบของล่านนา อาทิ เมืองเชียงตุง เชียงรุ่ง เมืองยอง เมืองบุ เมืองสาต เมืองนาย เป็นบริเวณที่รัฐล่านนาแผ่อิทธิพล ไปถึงในเมืองนั้น ๆ

ในสมัยโบราณได้กล่าวถึงเมืองขึ้นกับดินแดนล่านนามี 57 เมือง ดังปรากฏในตำนานพื้นเมืองของเชียงใหม่ว่า ใน สัตตปัญญาสล่านนา 57 หัวเมือง แต่ก็ไม่ได้ระบุว่าเมืองใดบ้าง ปัจจุบันมีหลักฐานที่พม่านำไปจากเชียงใหม่ในสมัยที่พม่าปกครองเมืองเชียงใหม่ (พ.ศ. 2101-2317) และได้แปลเป็นภาษาพม่าต่อมาในปี ค.ศ. 2003 ทางมหาวิทยาลัย Yangon ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษ ชื่อ ZinmeYazawinหรือตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับภาษาพม่า ได้ระบุเมืองต่าง ๆ 57 หัวเมือง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มเมือง คือ กลุ่มเมืองขนาดใหญ่ มี 6 เมือง กลุ่มเมืองขนาดกลางมี 7 เมือง กลุ่มเมืองขนาดเล็กมี 44 เมือง เช่น เมืองฝาง เมืองเชียงของ เมืองพร้าว เมืองเชียงดาว เมืองลี เมืองยวม เมืองสาต เมืองนาย เมืองเชียงตุง เมืองเชียงคำ เมืองเชียงตอง เมืองน่าน เมืองเทิง เมืองยอง เมืองลอง เมืองตุน เมืองแช เมืองอิง เมืองไลค่า เมืองลอกจ็อก เมืองปัน เมืองยองห้วย เมืองหนองบอน เมืองสู่ เมืองจิต เมืองจาง เมืองกิง เมืองจำคา เมืองพูย เมืองสีซอ เมืองแหงหลวง เมืองหาง เมืองพง เมืองตัง ฯลฯ

อัตลักษณ์วิถีชีวิตชาวล่านนา

ชาวไตโบราณมีรากฐานของสังคมเกษตรกรรมแบบพอเพียงและพึ่งตนเอง ในโลกทัศน์และคติความเชื่อเรื่องผี ซึ่งเหมือนกับชนเผ่าอื่น ๆ ของเอเชีย ก่อนอิทธิพลคติความเชื่อทางพราหมณ์-ฮินดู จะแผ่เข้ามาในดินแดนที่ตั้งถิ่นฐานของคนไตอย่างน้อย 1,400 ปีที่แล้วในยุคก่อนทริภุชชัย ตั้งแต่มีแคว้นทริภุชชัยภายใต้อำนาจของละโว้ ศาสนาพุทธเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาการด้านทัศนคติความเชื่อ และวัฒนธรรมของคนในดินแดนที่ภายหลังเป็นอาณาจักรล่านนา พุทธศาสนาเจริญขึ้นทีละน้อย และเจริญเป็นอย่างมากในสมัยพระเจ้าติโลกราชตลอดจนสมัยพระเมืองแก้ว กล่าวกันว่าถือเป็นยุคทอง

ของล้านนา แต่คติความเชื่อเรื่องผีและพราหมณ์-ฮินดู หาได้หมดไปไม่ กลับเสริมสร้างเอกลักษณ์แบบแผนโลกทัศน์ของชาวล้านนาให้มีลักษณะเฉพาะและผสมผสาน ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและเศรษฐกิจส่งผลให้คติความเชื่อและศาสนามีแนวโน้ม สื่อมลงอย่างเห็นได้ชัด

วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่หมู่คณะ ประกอบไปด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี จารีต กฎหมาย เป็นเอกลักษณ์ร่วมที่เป็นแบบแผนในสังคม โดยสัมผัสได้จาก วิถีชีวิต พฤติกรรม บุคลิกภาพ และถูกเก็บสะสม พัฒนา และถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลังล้านนา เป็นขอบเขตทางวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย หมายรวมถึงจังหวัด เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน รวมถึง ตาก และ อุตรดิตถ์บางส่วน ล้านนาเป็นชื่อต้นของอาณาจักรที่สถาปนา โดย พญาเม็งรายมหาราช ในปี พ.ศ. 1839ที่จริงแล้วขอบเขตอาณาจักรล้านนาไม่ได้อยู่แค่ในประเทศไทยในปัจจุบัน ในอดีตก่อนมีแผนที่ประเทศไทย ล้านนาเคยมีดินแดนกว้างขวางเข้าไปในส่วนหนึ่งของพื้นที่รัฐฉานที่อยู่ในประเทศพม่าปัจจุบัน ส่วนหนึ่งของญูนนานใต้ประเทศจีน แถบสิบสองปันนา และส่วนหนึ่งของประเทศลาวตอนเหนือในปัจจุบันวัฒนธรรมล้านนา หมายถึง วัฒนธรรมที่มีแบบแผนที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่เคยเป็นดินแดน อาณาจักรล้านนาในอดีต ปรากฏให้เห็นใน วัฒนธรรมการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาความรู้ด้านต่างๆ ทั้งความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี และจารีต ซึ่งสามารถสังเกตและสัมผัสได้

จากวิถีชีวิต พฤติกรรมหรือบุคลิกภาพ ของผู้คนที่มีส่วนมากมีบรรพบุรุษสืบสายมาจากผู้ที่ตั้งถิ่นฐานในดินแดนอาณาจักรล้านนาในอดีตวัฒนธรรมล้านนา ไม่ได้มีลักษณะที่มีแบบอย่างลักษณะเดียว (Typical) เนื่องจากชาติพันธุ์ของผู้คนในล้านนามีลักษณะผสมผสาน โดยเริ่มแรกก่อนตั้งอาณาจักรได้มีชาวละว้า อพยพมาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว จากนั้นมีชาวละว้า ลพบุรี อพยพขึ้นมาสมทบในยุค อาณาจักร หริภุญชัย และเมื่อ หริภุญชัยเสื่อมลง ชาวไตโยนจาก อาณาจักรโยนก ได้เคลื่อนย้ายลงมาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก และตั้งอาณาจักรล้านนาขึ้น หลังจากนั้น ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ล้านนาได้เป็นที่รวมของชาติพันธุ์ที่หลากหลายเผ่ามากขึ้น ได้แก่ ไตลื้อ ไตเจิน ไตยอง ไตใหญ่ รวมทั้ง ชาวละว้าเดิม และชาวกะเหรี่ยง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมล้านนาได้เกิดการผสมผสานจากสายวัฒนธรรมหลักของชาวไตโยน ที่มีต้นเหง้ามาจากไทลื้อโบราณ วัฒนธรรมชาวละว้าโบราณบางส่วน วัฒนธรรมของชาวไตเจิน ไตยอง ที่มีต้นเหง้ามาจากไทลื้อ เหมือนเช่น ไตโยน และวัฒนธรรม ไตใหญ่ และพม่า ศิลปะและสถาปัตยกรรมของล้านนา ได้รับแรงบันดาลใจบางส่วนจาก พุกาม สุโขทัย และจีน แต่โดยรวมแล้วบรรพบุรุษล้านนาได้สะสมภูมิปัญญา ความรู้ในแขนงต่างๆ สร้างสรรค์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่งดงาม ไม่มีใครเหมือน มีความลงตัวและมีเอกลักษณ์ที่ล้ำค่าภายหลังจากการเสื่อมลงของอาณาจักรล้านนา วัฒนธรรมล้านนาไม่ได้เสื่อมหายไปทั้งหมด

ชาวล้านนาทั้งหลายได้สืบสานวัฒนธรรมต่าง ๆ เอาไว้ได้โดยส่วนมาก ในยุคที่เป็นเมืองขึ้นของพม่า ชาวล้านนาได้นำเอาวัฒนธรรมของพม่าเพียงเล็กน้อยมาเพิ่มเติม ทำให้มีสีสัน เช่น อาหาร ศิลปะ สถาปัตยกรรม เมื่อล้านนาได้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม วัฒนธรรมจากสยามได้ไหลบ่ามาสู่ดินแดนล้านนา ทำให้เกิดการผสมผสานและรับเอาวัฒนธรรมสยามเข้ามาจำนวนมากจนปัจจุบัน นอกจากนั้นวัฒนธรรมจากตะวันตกที่ผ่านมาจากสยามที่ภายหลังคือ กรุงเทพมหานคร ได้ส่งอิทธิพลมาสู่ล้านนาอย่างท่วมท้น เช่น กษัตริย์ชาติของวัฒนธรรมย่อมมีการปรับเปลี่ยน เพื่อความเหมาะสม สัดส่วนในการปรับเปลี่ยนมีนัยสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ในวัฒนธรรม วัฒนธรรมล้านนาปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนไปมาก มีตัวแปรมากมายที่มีผลต่อการทำลายเอกลักษณ์

วัฒนธรรมล้านนา ได้แก่ ประชากรส่วนใหญ่ของดินแดนวัฒนธรรมล้านนาที่ไม่ใช่ลูกหลานคนล้านนา และลูกหลานชาวล้านนาได้ปฏิเสธวัฒนธรรมล้านนา หรือคนต่างวัฒนธรรมผู้ที่มาอาศัยและมาเที่ยวชมในดินแดนล้านนาไม่เคารพและยอมรับอนุรักษ์วัฒนธรรมล้านนา และอีกประการหนึ่งคือการละทิ้งสิ่งดีในวัฒนธรรมล้านนาเดิม เปลี่ยนแปลงโดยรับวัฒนธรรมจากที่อื่นล้วน ๆ ไม่สร้างสรรค์ผสมผสานวัฒนธรรมเก่าและใหม่ให้สะดวกเหมาะสมและคงคุณค่าในอัตลักษณ์ล้านนา การนำเอาวัฒนธรรมล้านนามาใช้อย่างไม่ถูกต้องเหมาะสมก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่สำคัญ เช่น การนำเอาศิลปะและสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ที่เป็นสิ่งเคารพที่เป็นของสูง ไปใช้ในเชิงลบหลู่ บิดเบือนความหมาย หรือใช้ไปในเชิงพานิช อันเป็นการลดคุณค่า ที่มีความหมายต่อจิตใจลง เป็นต้น แล้วเราจะปล่อยให้กระแสโลกาภิวัตน์แทรกซึมและขจัดความเป็นท้องถิ่นของล้านนาที่บ่มเพาะสั่งสมพัฒนาจนหายหมดสิ้นไปในวันข้างหน้า

อัตลักษณ์ที่เป็นวิถีชีวิตของคนล้านนา ที่แสดงให้เห็นเด่นชัดว่าเป็นอัตลักษณ์ของคนเมืองหรือคนเหนือ ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าหม้อห้อม หรือเสื้อผ้าลายต่าง ๆ ของแต่ละพื้นที่ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาคำเมือง ภาษาชาติพันธุ์ บ้านเรือนล้านนา อาหารล้านนา เพลงขอ เครื่องดนตรี ได้แก่ สะล้อ ซอ ซึง ศิลปกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น สถาปัตยกรรม การสร้างอุโบสถ วิหาร หอพระไตรปิฎก หรือหอธรรม เจดีย์ ประติมากรรม เช่นการสร้างพระพุทธรูปไม้ ชาวล้านนาเรียกพระพุทธรูปว่า “พระเจ้า” แม้ในทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ชาวล้านนาเองก็มีวิถีการปฏิบัติทางศาสนพิธีที่แตกต่างจากพระสงฆ์ภาคอื่น กล่าวคือมีประเพณีพิธีกรรม เช่น สืบชะตา กินสลาก การเทศน์มหาชาติมหาเวสสันดรชาดกที่มีรูปแบบการเทศน์ที่แตกต่างไป มีการระบำธรรม ออการพยุคำสอน สำนวนต่าง ๆ เช่น ปาวก้วยใบ มะนาวलोंโขง นกเขาเหิน เป็นต้นโดยผู้วิจัยจะได้นำอัตลักษณ์ต่าง ๆ แสดงไว้ในบทที่ 4 บริบทของชุมชนชาวพุทธล้านนา ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะต่อไป

พระพุทธศาสนาในล้านนา

ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาที่ได้เผยแผ่มาในดินแดนล้านนานั้น เกิดจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์และผู้ปกครองล้านนาในยุคก่อน ถือเป็นคุณูปการอย่างยิ่งของพระสงฆ์และผู้ปกครองในแต่ละยุคแต่ละสมัยได้ตั้งใจที่จะนำหลักพุทธธรรมคำสอนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เทศนาสั่งสอนเข้ามาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงเกิดวิวัฒนาการของพระพุทธศาสนาในล้านนา หากจากกล่าวถึงพระพุทธศาสนาในล้านนาไม่ว่าจะเป็นประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในล้านนาจากอดีตถึงปัจจุบัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ การเข้ามาของพระพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านนา การเข้ามาของพระพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านนา สามารถแบ่งเป็น 2 มิติ ดังนี้

มิติทางชาติพันธุ์ ถ้ายอมรับว่า ชาติพันธุ์ไท เคยอยู่ที่ตอนใต้ของประเทศจีน อาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำแยงซีเกียง ซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้การยึดครองของชาวจีน(ฮั่น) เรียกว่า อาณาจักรอ้ายลาว จุดศูนย์กลาง อยู่ที่ มณฑลยูนนาน จะตั้งตัวมาช้านานเพียงไร ไม่อาจทราบ แต่ปรากฏ “เมืองเทียน” หรือ “เมืองเถิน” ราว พ.ศ.263-323 ในสมัยขุนหลวงมั่ว (ลิมา) กษัตริย์ที่ทรงครองราชย์อยู่ในอาณาจักรอ้ายลาว ก่อนที่จะอพยพเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทยในปัจจุบัน ได้รับเอาพระพุทธศาสนาไปเผยแพร่ โดยการนำของพระสมณทูตชาวอินเดียมาเผยแผ่ หลังจากพระเจ้ากนิษกะมหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 4 ของฝ่ายมหายาน ณ เมืองชลันธร แคว้นแคชเมียร์ พระสมณทูตได้เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเอเชียกลาง พระเจ้ามิ่งตี้ จักรพรรดิจีนทรงรับเอาพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ในจีน

พระองค์ได้ส่งทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีกับอาณาจักรอ้ายลาว คณะทูตที่มามีผู้นำเอาพระพุทธรูปศาสนา และสมณทูตมาด้วย เมื่อหลวงลิวมารับเอาพระพุทธรูปศาสนา รวพ.ศ. 600 ก็ทำให้หัวเมืองไทยทั้ง 77 หัวเมือง และราษฎรจำนวนถึง 51,890 ครอบครัว เปลี่ยนมานับถือพระพุทธรูปศาสนาแบบมหายาน ภายหลัง เมื่อไทกลุ่มนี้ต่อสู้ปกป้องดินแดนกับจีน แต่พ่ายแพ้สงครามกับจีน จึงถอยร่นลงมาทางแหลมอินโดจีน ตั้งบ้านเมืองเป็นอิสระ สร้างอาณาจักรน่านเจ้า (หนังสือ เรื่องของชาติไทย ของ พญาอนุমান ราชชน เรียบเรียงเพื่อพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2483 รว 70 ปีมาแล้ว ยังมีความเชื่อเก่า ๆ ว่า ถิ่นเดิมของไทยอยู่ในดินแดนจีน และอาณาจักรน่านเจ้าเป็นของไทย แต่ถูกจีนรุกรานหลายระลอก กลุ่มหนึ่งลงมาตั้งอาณาจักรที่ราบทางภาคกลางตอนบนของไทยปัจจุบัน มีกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี) เรื่องอาณาจักรน่านเจ้าเป็นของไทยนั้น ได้มีข้อโต้แย้งจากนักนักวิชาการประวัติศาสตร์โบราณคดีมานุษยวิทยาทั่วโลก และรับรู้กันมานานว่า อาณาจักรน่านเจ้าไม่ใช่ของไทย แต่เป็นอาณาจักรของ “ชนชาติไป๋, หยี่” (พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต หรือ โล-โล้, หลอ-หลอ) ที่เป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิมดึกดำบรรพ์ อยู่ในหุบเขา (รอบทะเลสาบเอ๋อร์ไห่) ทางตอนเหนือของมณฑลยูนนาน ศูนย์กลางตั้งอยู่บริเวณที่ปัจจุบันเรียกว่า เมือง ต้าหลี่ (ตำนานไทเรียก เมืองตาสีฟู) ด้วยผลงานศึกษาค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการจีนและนักวิชาการนานาชาติต่างยืนยันตรงกันว่า “ไม่มีคนไทในน่านเจ้า เพราะน่านเจ้าไม่ใช่อาณาจักรของไทย จึงไม่เคยมีคนไทถูกขับไล่ให้อพยพหลบหนีร่นลงมาทางใต้จากจีน (มติชนรายวัน ฉบับประจำวันอังคาร ที่ 9 พฤศจิกายน 2553).

สรุปว่า ถ้าคนล้านนา หรือ คนไทกลุ่มนี้สืบสายมาจากชนชาติไท สมัยขุนหลวงลิวมา (ขุนหลวงเม้า) ที่เคยรับพระพุทธรูปจากจีนยุคจักรพรรดิถังตี้ พ.ศ. 600) และนำติดตัวมาประพฤติปฏิบัติในดินแดนใหม่นี้ ก็ยืนยันว่า ชาวล้านนา ได้นับถือ พระพุทธรูปศาสนาแบบมหายาน นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7 แล้ว ดังหลักฐานสำคัญในดินแดนนี้ คือ

1) นอกประตูเมืองเชียงแสนด้านทิศตะวันตก มีพระธาตุกู่เต้า ที่สร้างเป็นปล้อง ๆ ต่อกันแบบเจดีย์จีน

2) ขุดพบลานเงินในท้องที่อำเภอเชียงแสน ซึ่งบรรจุมนตร์ของพระพุทธรูปศาสนา ฝ่ายมหายาน สาขามันตรยาน เป็นหลักฐานว่า คนไทยนำพระพุทธรูปศาสนาแบบมหายานจากจีนมา

3) ประมาณ พ.ศ. 1292 พระเจ้าอชุตราช (หลานของพระเจ้าสิงหนวัติ) ได้รับพระบรมสารีริกธาตุจากพระสงฆ์มอญ ที่มาจากเมืองสะเทิม (สุธรรมนคร) ได้สร้างพระธาตุดอยตุงตามรูปแบบศิลปะทวารวดีขึ้น เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

มิติทางภูมิศาสตร์ เมื่อถือเอาดินแดนตามสภาพภูมิศาสตร์เป็นหลัก พระพุทธรูปศาสนาเข้าสู่แดนนี้ได้อย่างไรบ้าง ขอนำเสนอข้อมูลเพื่อพิจารณา ดังนี้

1) โดยการนำมาของพระนางจามเทวี ผู้มาครองนครหริภุญชัย พุทธศตวรรษที่ 13 พ.ศ. 1205) ล้านนาในอดีต มีอาณาจักรโบราณ คือ อาณาจักรหริภุญชัย ปกครองโดยราชวงศ์จามเทวี อาณาจักรหริภุญชัย เป็นอาณาจักรมอญที่ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทยปัจจุบัน ตำนานจามเทวีวงศ์ได้บันทึกว่า ฤๅษีวาสุเทพเป็นผู้สร้างเมืองหริภุญชัยขึ้น ทูลเชิญพระนางจามเทวี เจ้าหญิงจากอาณาจักรละโว้ ให้ขึ้นมาครองเมืองหริภุญชัย ในปี พ.ศ. 1205 (ชินกาลมาลีปกรณ์) บางแห่งว่า มาครองเมืองปี พ.ศ. 1202 (ตามตำนานพระนางจามเทวีฉบับแปลและเรียบเรียงโดย นายสุทวาริ สุวรรณภาน) ในครั้งนั้น พระนางจามเทวีได้นำพระภิกษุ นักปราชญ์ และช่างศิลปะต่าง ๆ จากละโว้ ขึ้นมาด้วยเป็นจำนวนมาก ประกอบด้วย พระเถระ 500 รูป หมู่ปะชาวที่ตั้งตนอยู่ในเบญจศีล 500 คน บัณฑิต 500 คน หมู่ช่างแกะสลัก 500 คน ช่างแก้วแหวน 500 คน พ่อเลี้ยง 500 คน แม่เลี้ยง

500 คน หมู่มอโหระ 500 คน หมอยา 500 คน ช่างเงิน 500 คน ช่างทอง 500 คน ช่างเหล็ก 500 คน ช่างเขียน 500 คน หมู่ช่างทั้งหลายต่าง ๆ อีก 500 คน และช่างโยธา 500 คน ให้ร่วมเดินทางกับพระนางเพื่อไปสร้างบ้านแปลงเมืองแห่งใหม่ให้มั่นคงยิ่งขึ้น เดินทางขึ้นมาโดยเรือตามลำแม่น้ำปิงเป็นระยะเวลานานถึง 7 เดือน จึงถึงเมืองหริภุญชัยพร้อมกับการเสด็จมาครองเมืองของพระนางจามเทวีครั้งนั้น ได้อัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญมาด้วย 2 องค์ คือ 1) พระแก้วขาว หรือ พระเสด็จคณิน องค์เดียวกันกับที่ประดิษฐาน ณ วัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบัน 2) พระรอดหลวง ประดิษฐานที่วัดมหาวัน จังหวัดลำพูน เมื่อพระนางเดินทางมาถึงเมืองหริภุญชัยแล้ว สุเทวฤๅษีและสุทนต์ฤๅษีจึงประกอบพิธีราชาภิเษก ยกพระนางจามเทวีขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งหริภุญชัย เถลิงพระนามว่า “พระนางเจ้าจามเทวี บรมราชนารี ศรีสุริยวงศ์ องค์คตินทร์ ปันธานีหริภุญชัย” หลังจากพิธีราชาภิเษกล่วงไป 7 วัน พระนางจามเทวีทรงประสูติพระโอรส (แฝด) (ซึ่งทรงพระครรภ์มาตั้งแต่ยังทรงอยู่ที่เมืองละโว้) 2 พระองค์ พระโอรสองค์โต ขนานพระนามว่า “พระมหันตยศ” หรือ พระมหายศ ส่วนองค์รองขนานพระนามว่า “พระอนันตยศ” หรือ พระอินทวร

ในรัชสมัยของพระนางจามเทวี นครหริภุญชัยมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่ง ราษฎรต่างอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข พระพุทธศาสนาได้รับการทำนุบำรุงอย่างดียิ่ง ตามตำนานได้กล่าวว่า พสกนิกรต่างมีใจเลื่อมใสศรัทธา สร้างวัดขึ้นเป็นจำนวนถึง 2,000 วัด มีภิกษุอยู่จำพรรษาครบทุกแห่ง เมื่อพระนางขณะสงครามต่อขุนวิลังคะ ผู้นำชาวละโว้ในถิ่นนี้ ได้สร้างวัดประจำเมืองขึ้นมาอีก 5 วัด เพื่อเป็นพุทธปราการ ล้อมพระนครหริภุญชัย

พระพุทธศาสนาล้านนาในยุคปัจจุบัน

อิทธิพลจากวัฒนธรรมพุทธแบบพม่าพ.ศ. 2101- 2317 สมัยที่อาณาจักรล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า นับแต่สมัยพระเจ้าเมกุฏิสุทธิวงศ์ – สมัยพระเจ้ากาวิละ ในช่วง 200 ปีที่ผ่านมา โดยการปกครองของพม่า บ้านเมืองอยู่ในสภาพเมืองขึ้น การศาสนาขึ้นอยู่กับสภาพชุมชนที่ไม่มั่นคง และมีอำนาจ ขาดผู้สนับสนุนหลัก ทำให้การพุทธศาสนาในล้านนาซบเซาลงไปมาก พระสงฆ์นักปราชญ์ที่เก่งเหมือนสมัยรุ่งเรืองไม่มี การปฏิบัติกิจศาสนาก็เป็นแบบคตินิยมที่สืบทอดมานาน บางอย่างมีการเบี่ยงเบนไปจากหลักการเดิมของ เถรวาทมาก รวมทั้งวัฒนธรรมพม่าได้มีอิทธิพลต่อวิถีชาวล้านนาหลายอย่าง เช่น

(1) นิยมบวชเป็นสามเณร มากกว่าการบวชเป็นภิกษุ การที่บวชเป็นเณร และบวชในระยะสั้น ๆ นั้น ทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนาในล้านนา ไม่เข้มแข็งและค่อยเสื่อมลงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันที่เพิ่มมาอีก 200 ปี (2317 – 2557 เป็นเวลารวมทั้งหมด 400 ปี ความเสื่อมถอยเช่นนี้ทำให้ไม่มีนักปราชญ์ทางภาษาบาลี และแต่งตำราที่เป็นภาษาบาลีเกิดขึ้นในล้านนาเช่นในสมัยก่อนอีก ทั้งนี้เพราะสังคมแต่นิยมการบวชสามเณร เมื่อสร้างวัดก็ไม่นิยมสร้างพระอุโบสถ ส่วนมากวัดในชุมชนจะมีเพียงพระวิหารกับพระสถูปเจดีย์ ถึงแม้มีผู้ที่บวชพระภิกษุและอุทิศตนต่อพระศาสนาตลอดชีพก็มีอยู่บ้าง แต่ความนิยมศึกษาพระปริยัติธรรมให้เข้มแข็งก็มีน้อย ส่วนใหญ่เน้นประกอบพิธีกรรมสงเคราะห์ชาวบ้าน หรือ ประเพณีติดนในสายปฏิบัติ สายครูบา เป็นเอกเทศไป

(2) พิธีแห่ลูกแก้ว แต่งตัวเหมือนเจ้าชาย ชีมา ถือตรงตามพุทธประวัติ

(3) มีรูปปั้นสิงห์แบบพม่านั่งเฝ้าประตูวัด

(4) การนับถือพระอุปคุต และการตักบาตรในเวลากลางคืนของวันเพ็ญที่ตรงกับวันพุธ เรียกว่า “เป็งปู้ด หรือเพ็งพุธ” ที่ประเทศพม่า มีรูปพระบัวเข็ม ก็คือ พระอุปคุตนั่นเอง

(5) การเอาทองหุ้มพระธาตุ หรือ พระเจดีย์ เป็นธรรมเนียมนิยมของพม่า(หุ้มทองจังโก)

(6) การพ่อนผิมดผิม้าง แต่งตัวแบบพม่า นุ่งโสร่ง มีผ้าพันศีรษะ

จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอาณาจักรล้านนา และความเป็นมาของพระพุทธศาสนาที่ได้เผยแผ่มาถึงล้านนา แสดงให้เห็นถึงความความเจริญของพระพุทธศาสนาแต่ละยุคตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชาวพุทธล้านนานั้นมีความยึดมั่นในหลักปฏิบัติตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงเป็นเสมือนเบ้าหล่อหลอมจากคนในอดีตสู่การสืบทอดจนถึงปัจจุบัน ความภูมิใจในความเป็นชาวล้านนา ก่อปรกัวิถัวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้แห่งความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงส่งผลมาถึงคนในปัจจุบัน

บทสรุป

การสร้างอัตลักษณ์ชุมชนชาวพุทธล้านนาภาคเหนือ โดยยึดหลักและสอดคล้องกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ที่มีอิทธิพลต่อชุมชนชาวพุทธล้านนาภาคเหนือ กล่าวได้ว่าเป็นความเชื่ออย่างมีเหตุผลของบุคคลที่มีต่อศาสนาพุทธ ซึ่งอาจจะมากน้อยแตกต่างกันไป อันนำไปสู่การปฏิบัติตนเพื่อทำความดี ในที่นี้จึงสามารถให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับ “ความศรัทธา หรือความเชื่อ ทางพระพุทธศาสนา”

1. ความเชื่อในพระพุทธเจ้า เป็นความมั่นใจในฐานะที่ท่านเป็นบุคคลต้นแบบที่ยืนยันถึงความสามารถของมนุษย์ว่า เป็นผู้มีสติปัญญา ความสามารถที่จะฝึกหรือพัฒนาให้บริบูรณ์ได้สามารถหยั่งรู้หลักธรรม บรรลุความหลุดพ้นเป็นอิสระ ไรทุกข์ล้อยเหนือโลกธรรมและมีความดีสูงสุดเลิศ ที่แม้เทพเจ้าและพรหมก็เคารพบูชา

2. ความเชื่อในพระธรรม ได้แก่ ความมั่นใจในความจริงและความงดงามที่พระพุทธเจ้า ได้แสดงไว้ว่าเป็นสิ่งที่พระองค์ใดคนพบ ปฏิบัติเห็นผล ประจักษ์กับตนเองแล้วจึงนำมาประกาศเปิดเผยไว้ธรรมคือกฎแห่งธรรมชาติเป็นกลางและเที่ยงธรรมต่อทุกคน ผู้ใคร่จักพัฒนาตนเองให้มีสติปัญญานำความรู้ทางธรรมหรือความจริงนี้มาไขประโยชน์ต่อสิ่งทั้งหลาย ด้วยความรู้เท่าทันสภาพความเป็นจริง ก็จะแก้ปัญหาได้ดีที่สุดและมีชีวิตที่ดีที่สุด

3. ความเชื่อในพระสงฆ์ พระสงฆ์คือ ผู้สละบารมีเวียนมาบวชในพระพุทธศาสนาได้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ความเชื่อในพระสงฆ์คือ ความมั่นใจในกลุ่มบุคคลนั้นว่ามีธรรมเป็นรากฐาน เป็นผู้มีจิตใจทางทุกขแมจะมีพัฒนาการทางจิตปัญญาในระดับต่างกัน แต่ก็อยู่รวมกันด้วยดีด้วยการรู้ธรรมและปฏิบัติธรรม

สรุปได้ว่า ศรัทธา คือ ความเชื่อในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์หรือเรียกว่าพระรัตนตรัยอันเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่มีเหตุและผล รวมทั้งต้องมีปัญญากำกับไว้อยู่เสมอ

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างอัตลักษณ์ชุมชนชาวพุทธล้านนาภาคเหนือ ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วย เชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง เชื่อวิบาก, เชื่อผลของกรรม, เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นหลักความเชื่อที่ก่อปรด้วยปัญญา หลักความเชื่อดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันปฏิบัติให้เห็นจริง ได้ประโยชน์ในปัจจุบันและในภพหน้า เป็นหลักการใหญ่ที่คนในชุมชนชาวพุทธล้านนา มีความเชื่ออย่างนี้ ประโยชน์ของความศรัทธาทำให้ชุมชนชาวพุทธล้านนาใช้

ชีวิตด้วยความไม่ประมาท มุ่งพากันสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความเชื่อความศรัทธา นั้น ๆ ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีในรูปแบบของประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่นมีความเชื่อในพระพุทธรูปเจ้า จึงสร้างกิจกรรมผ่านประเพณีที่สำคัญ ๆ เช่น ประเพณีปอยส่างลอง การบวชสามเณรซึ่งเป็นหน่อเนื้อของสมณะ สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ด้วยการอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนชาวพุทธล้านนา วัฒนธรรมไทย เป็นหน้าที่ของคนไทยที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์เพื่อให้ชาติของตนเองมีวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองเป็นที่ยอมรับของต่างชาติ เพราะชาติที่มีวัฒนธรรมย่อมแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาตินั้น ด้วยการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยปฏิบัติได้ดังนี้

1) การอนุรักษ์และส่งเสริมทางด้านจิตใจ ปัญหาทางด้านจิตใจที่เกี่ยวกับคตินิยม เนติธรรม วัตรธรรม และสัทธรรม ควรที่จะส่งเสริมให้มีความเจริญยิ่งขึ้นไป

2) การอนุรักษ์และส่งเสริมระเบียบประเพณี ทำประเพณีประจำชาติให้มีความหมายในทางดีงามช่วยกันส่งเสริมและปฏิบัติกันอย่างจริงจัง

3) การอนุรักษ์และส่งเสริมทางวรรณกรรม ทำวรรณกรรมให้สูงค่ามีความไพเราะกินใจ อำนวยประโยชน์ในด้านวัฒนธรรมแก่ผู้อ่านโดยสร้างวรรณกรรมให้มีคตินิยม เนติธรรม วัตรธรรม และสัทธรรม แฝงอยู่ด้วยจะทำให้เป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง

4) การอนุรักษ์และส่งเสริมทางศิลปกรรม ทำศิลปกรรมให้มีความหมายทางคตินิยม เนติธรรม วัตรธรรม และสัทธรรมจะทำให้ศิลปกรรมมีค่าสูงทางศิลปะสอนให้ผู้ดูเห็นคุณค่า

การอนุรักษ์วัฒนธรรมและการส่งเสริมวัฒนธรรมจะสามารถดำรงความเป็นชาติไว้ได้ สามารถสร้างความกลมเกลียวภายในชาติได้ ก่อให้เกิดความสามัคคีภายในชาติ

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539)พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525) พระไตรปิฎกและอรรถกถาฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : เฉลิมชาญการพิมพ์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538).พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่

32). กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2545) แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ

วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. (2545 -2549). กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน).(2538).ความจริงที่ต้องเข้าใจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย

สวัสด์ ฟินิจันท์.(2537).คตินิยม. กรุงเทพมหานคร : กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา

กระทรวงศึกษาธิการ

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์.(2536).ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.

พริ้นติ้งเฮาส์

สุพัตรา สุภาพ.(2525).สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี.

กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช

อานนท์ อาภาภิรม.(2515).มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

บำรุงนุกุลกิจ

ทิดกร สอนภาษา.(2551) “ภาษาไทย ชัดใจปู่ : เอกลักษณ์-อัตลักษณ์”. คมชัดลึก City life, ฉบับที่

445, (23 มี.ย. 2551).

การศึกษาประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์
เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4
โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์)

เขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร

A Study of the Effectiveness of Online Teaching through Line Application
on the Topic “Tripitaka” for Students in Grade 5/4,
Khan Na Yao School (Tharin Charoensongkroh),
Khan Na Yao District, Bangkok

พัชรา มุริจันท์

Phatchara Murichan

สว่างบุญ วงศ์ฟ้าเลื่อน

Swangboon Wongfaluen

ประยูร ป้อมสุวรรณ

Prayoon Pomsuwan

วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

College of Teacher Education, Phranakorn Rajabhat University

E-mail: yoon.pomsuwan@gmail.com, sw.wongfa@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 7 เมษายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 18 เมษายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 23 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่องพระไตรปิฎก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 4 โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 34 คน จากจำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด จำนวน 132 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยแอปพลิเคชันไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.69 ด้านสื่อการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.62 ด้านแอปพลิเคชันไลน์ในการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.67 และด้านครูผู้สอน/ความเป็นครูมืออาชีพ โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.71 ตามลำดับ ทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับดีมากเหมือนกัน

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการเรียนการสอน, แอปพลิเคชันไลน์, พระไตรปิฎก, ประถมศึกษาปีที่ 5/4,

Abstract

This research is quantitative research. Its objective is to study the effectiveness of teaching and learning through LINE application on the topic Tripitaka. Its sample is the purposive sampling, that is 34 students in grade 5/4 as representatives of a total number of 132 students in grade 5 at Khan Na Yao School (Tharin Charoen Songkhroh), Khan Na Yao District, Bangkok, in the Academic Year 2021.

The research tool was the teaching efficiency assessment form through the LINE application. The data were analyzed using statistics, percentages, arithmetic mean, and the standard deviation. The results showed that the overall picture is at the best level. When considering each aspect, it was found that in terms of teaching and learning process management, the average was 4.69 percent, teaching media, 4.62 percent, LINE applications in teaching and learning management, 4.67 percent, and teachers/professional teacher, 4.71 percent, respectively. All four aspects were at the same good level.

Keyword : Effectiveness of Online Teaching, Line Application, Tripitaka, Year 5/4

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 และมาตรา 24 เน้นการจัดการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความถนัดเต็มศักยภาพ โดยฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการจากประสบการณ์จริง ให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนต้องมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้สนองความต้องการของผู้เรียนรายบุคคลได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 13)

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่พบการแพร่ระบาดครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและแพร่ระบาดไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วในประเทศไทย พบว่า มีการระบาดของไวรัสโคโรนาครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เนื่องจากมีจำนวนยอดผู้ติดเชื้อรายวันและมียอดผู้ติดเชื้อสะสมจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเปราะบางทางภูมิคุ้มกัน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศปิดสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ณัฐพล ทีปสุวรรณ, 2563: 2)

ผลจากคำสั่งปิดสถานศึกษา และส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ทดแทนการเรียนการสอนแบบเดิม ซึ่งเป็นไปอย่างยากลำบากเนื่องจากมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอน นักเรียนบางส่วนไม่พร้อมในการเรียนออนไลน์ เช่น ความไม่พร้อมทางด้านอุปกรณ์ ระบบอินเทอร์เน็ต รวมถึงการดูแลของครอบครัว เป็นต้น (กาญจนา บุญภักดี, 2563: 14) สอดคล้องกับ อรรถพล อนันตวรสกุล (2563: 23) กล่าวถึงปัญหาการเรียนการสอนแบบออนไลน์ว่า นักเรียนบางส่วนไม่สามารถเรียนออนไลน์ได้ เนื่องจากขาดอุปกรณ์ อุปกรณ์ไม่เหมาะสม ระบบอินเทอร์เน็ตไม่

อำนวยความสะดวก ทำให้การสื่อสารไม่สามารถเป็นไปอย่างต่อเนื่อง การเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับเมฆา พูลสวัสดิ์ (2559: 9) กล่าวถึงปัญหาที่ซับซ้อนของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ว่า นอกจากปัจจัยจากตัวนักเรียนแล้วยังพบว่าปัญหาเกิดจากครูบางส่วนไม่มีความเข้าใจในการใช้ โปรแกรมเพื่อการเรียนการสอนออนไลน์อีกด้วย เพื่อให้การเรียนการสอนแบบออนไลน์บรรลุตาม วัตถุประสงค์ ดังนั้น การเรียนการสอนแบบออนไลน์ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างสนับสนุน ดังที่ วิทช์น ฝักเจริญผล (2563: 31) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบออนไลน์ต้องอาศัยความร่วมมือ ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และการเรียนการสอนออนไลน์ต้องเพิ่มความสนใจมากกว่าการเรียนใน ห้องเรียนแบบปกติ รูปแบบการสอนมีแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมที่นำมาจัดการเรียนการสอน ออนไลน์ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มากมายให้เลือกใช้ ครูผู้สอนสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ตามความถนัดและเหมาะสม โดยเฉพาะแอปพลิเคชันไลน์เป็นหนึ่งในแอปพลิเคชันที่เป็นที่ นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากการใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน เพียงแค่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ เชื่อมต่อกันได้ก็สามารถใช้งานในรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ได้

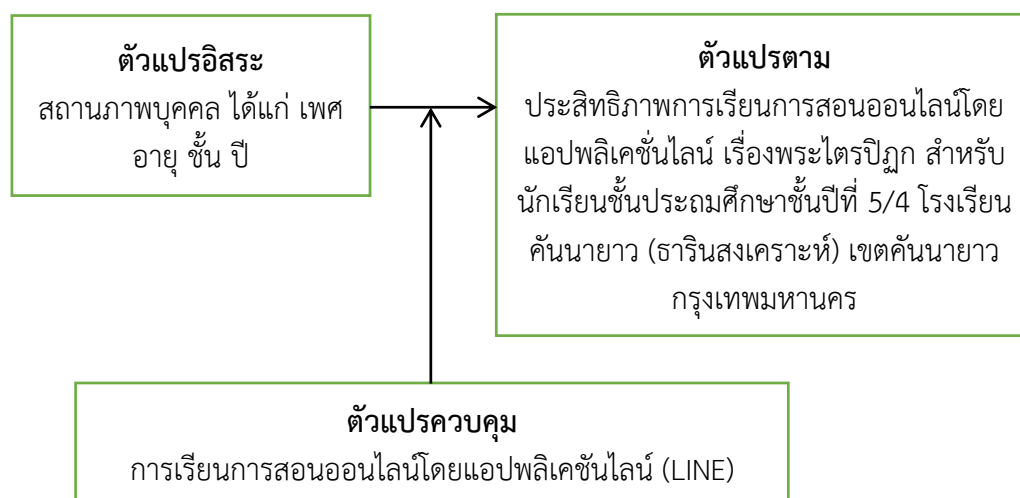
จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชัน ไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันทนายาว (ธาริน เจริญสงเคราะห์) เขตคันทนายาว กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน ออนไลน์ให้มีความเหมาะสมเกิดประโยชน์สูงสุดกับตัวผู้เรียนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันทนายาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนายาว กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร มีขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 จำนวน 34 คน โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) กรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งผู้วิจัย ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากนักเรียนทั้งหมด 4 ห้อง จำนวน 132 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์ โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่องพระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินประสิทธิภาพการเรียน การสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร เป็นแบบประเมินประสิทธิภาพ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตัวเลือก ดังนี้

5หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
4หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
3หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
2หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
1หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. นำแบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และความสอดคล้อง ด้านความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ตลอดจนข้อบกพร่องอื่นๆ หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป

4. นำแบบประเมินประสิทธิภาพที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง
5. นำแบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย
6. นำผลแบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก โดยวิธีการดังนี้

1. เก็บจากประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 34 โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) กรุงเทพมหานคร ผ่านระบบออนไลน์
2. นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูล แยกกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ โดยหาค่าเฉลี่ย () และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าเฉลี่ยระหว่างร้อยละ 60 ถือว่าผ่านเกณฑ์ การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยมีเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2543: 34)

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	4.51 – 5.00	หมายถึง มีระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.51 – 4.50	หมายถึง มีระดับมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.51 – 3.50	หมายถึง มีระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.51 – 2.50	หมายถึง มีระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 – 1.50	หมายถึง มีระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติ ดังต่อไปนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage)

สามารถคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$P = fn \times 100$$

2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) สามารถคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) สามารถคำนวณได้จากสูตรดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum f(x - \bar{x})^2}{n - 1}}$$

การหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

ผู้วิจัยทำการหาค่า IOC จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันทนา (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนา ยาว กรุงเทพมหานคร ผลปรากฏจำแนกตามแต่ละประเด็น ดังนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลด้านสถานภาพ

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ (เพศ)

เพศ	จำนวน (คน) (n)	ร้อยละ (P)
เพศชาย	21	61.80
เพศหญิง	13	38.20
รวม	34	100

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 61.80 เพศหญิงร้อยละ 38.10 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนักเรียนตอบแบบสอบถามจำแนกตามอุปกรณ์ที่นักเรียนใช้ในการเรียนออนไลน์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน	ร้อยละ(P)
คอมพิวเตอร์	3.47
โน้ตบุ๊ก	14.88
สมาร์ทโฟน	81.65

จากตารางที่ 2 พบว่า อุปกรณ์การเรียนออนไลน์ที่นักเรียนใช้ในการเรียน ได้แก่ สมาร์ทโฟนร้อยละ 81.65 โน้ตบุ๊ก ร้อยละ 14.88 และคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 3.47

ส่วนที่ 3 แบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนตอบแบบประเมินประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่องพระไตรปิฎก

ประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่องพระไตรปิฎก รวม 4 ด้าน	ผลการวิเคราะห์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน	4.69	4.43	มากที่สุด
2. ด้านสื่อการสอน	4.62	1.95	มากที่สุด

3. ด้านแอปพลิเคชัน/เทคโนโลยี	4.67	2.62	มากที่สุด
4. ด้านครูผู้สอน/ความเป็นครู	4.71	1.39	มากที่สุด
รวมทั้ง 4 ด้าน	4.67	2.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของนักเรียน ภาพรวม 4 ด้าน พบว่า ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (S.D.) เท่ากับ 4.67 และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.59 รายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านครูผู้สอน/ความเป็นครูโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.71) และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.39 ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.69) และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.43 ด้านแอปพลิเคชันไลน์ ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.67) และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.62 และด้านสื่อการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.62) และค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.95 ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันนายาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร พบว่าเป็นเพศชายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 61.80 และนักเรียนเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 38.20 ตามลำดับ

2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ของนักเรียน พบว่า อุปกรณ์การเรียนออนไลน์ที่นักเรียนใช้ในการเรียนมากที่สุดได้แก่ โทรศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 81.65 รองลงมาคือโน้ตบุ๊กคิดเป็นร้อยละ 14.88 และน้อยที่สุด คือ คอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 3.47 ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4 โรงเรียนคันนายาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านครูผู้สอน/ความเป็นครู โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.71) ด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.69) ด้านแอปพลิเคชันไลน์ ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.67) และด้านสื่อการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.62) ตามลำดับ ทั้งสี่ด้านอยู่ในระดับดีมากเหมือนกัน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านการจัดการเรียนการสอน เรียงลำดับความคิดเห็นของนักเรียนจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการเตรียมความพร้อมในการสอน มีวิธีการและหลักเกณฑ์การวัดประเมินที่ชัดเจนและมีการสรุปสาระสำคัญ ($\bar{X}$ = 4.87) รองลงมา คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามประเด็นที่สงสัยและแสดงความคิดเห็น ($\bar{X}$ = 4.76) รองลงมาคือ สอนอย่างมีขั้นตอนและอธิบายชัดเจนตรงประเด็นและมีการยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ($\bar{X}$ = 4.74) รองลงมา คือ ส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ = 4.71) รองลงมา คือ สอนครบตามเนื้อหาที่กำหนดตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$ = 4.62) รองลงมาคือ มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมขณะจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.59) รองลงมาคือ มีการชี้แจงจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.53) ตามลำดับ

2) ด้านสื่อการเรียนการสอน เรียงลำดับความคิดเห็นของนักเรียนจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สื่อการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายมีความชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.71) รองลงมา คือ สื่อการสอนมีความ

น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจ ทำให้เกิดความสนุกสนานในการเรียนออนไลน์ ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมา คือ สื่อการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนออนไลน์มากยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.59$) รองลงมา คือ สื่อการสอนที่ใช้ในการเรียนออนไลน์มีความหลากหลายทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายการเรียนออนไลน์ ($\bar{X} = 4.56$) ตามลำดับ

3) ด้านแอปพลิเคชัน/เทคโนโลยี เรียงลำดับความคิดเห็นของนักเรียนจากมากไปหาน้อย ดังนี้ แอปพลิเคชันไลน์เป็นแอปพลิเคชันที่นักเรียนและผู้ปกครองสามารถเข้าถึงได้ง่ายใช้งานสะดวกไม่ซับซ้อน ($\bar{X} = 4.76$) รองลงมา คือ การจัดระเบียบข้อมูล ทั้งรูปภาพ วีดีโอ บันทึกโน้ตสำคัญติดประกาศสร้างอัลบั้มเพื่อให้สามารถดูย้อนหลังและติดตามงาน ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมา คือ นำสื่อการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น Power Point, Kahoot , YouTube คลิปวีดีโอต่างๆ ($\bar{X} = 4.59$) รองลงมา คือ แจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์จากโรงเรียนถึงผู้ปกครองและนักเรียนในการเรียนการสอนในรายวิชา การมอบหมายงานและการติดตามงานต่างๆ ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา คือ ประสิทธิภาพของอุปกรณ์การเรียนการสอนและระบบอินเทอร์เน็ต ($\bar{X} = 4.00$) ตามลำดับ

4) ด้านครูผู้สอน/ความเป็นครูมืออาชีพ เรียงลำดับความคิดเห็นของนักเรียนจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ครูประเมินผลตามสภาพจริง มีความโปร่งใสและยุติธรรม ($\bar{X} = 4.76$) รองลงมา คือ ครูเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึงและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน และครูแจ้งกำหนดการสอนล่วงหน้าเข้าสอนตรงเวลาและสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 4.68$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ประสิทธิภาพการเรียนการสอนออนไลน์โดยแอปพลิเคชันไลน์ เรื่อง พระไตรปิฎก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/4โรงเรียนคันทนาเยาว (ธารินเจริญสงเคราะห์) เขตคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรศักดิ์ คุณดิลกสิโรดม (2563: บทคัดย่อ) เรื่อง “ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ด้วย Application LINE โดยการใช้สื่อ วิดีทัศน์ (VDO) ในรายวิชาการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อสุขภาพและสังคม (ลีลาศ) ของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจวิทยาลัยเทคโนโลยี อรรถวิทย์พัฒนการ” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ด้วย Application LINE โดยการใช้สื่อวีทัศน์ (VDO) ในรายวิชาการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อสุขภาพและสังคม (ลีลาศ) ของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรถวิทย์ พัฒนาการ กรุงเทพมหานคร พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ด้วย Application LINE โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิด ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2553: 43) ซึ่งอธิบายถึงเป้าหมายของการจัดกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ว่า การเรียนแบบออนไลน์เป็นการมุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในทุกๆ ด้าน สื่อการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลาย น่าสนใจ ดึงดูดความสนใจ ทำให้เกิดความสนุกสนาน และสื่อการสอนต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่าย สอดคล้องกับแนวคิด พรพิมล บุรณเบญญา และเพ็ญจิรา คันธวงศ์ (2557: 20) ซึ่งกล่าวถึงแอปพลิเคชันไลน์ว่า เป็นโปรแกรมที่ใช้งานได้สะดวกทั้งบนสมาร์ตโฟนและบนคอมพิวเตอร์ รองรับไฟล์ข้อมูลได้หลากหลาย นอกจากนี้ยังสามารถส่งคลิปวีดีโอ สื่อการสอนต่างๆ ลงในกลุ่มไลน์เรียนได้ เป็นต้น นอกจากรูปแบบการเรียนการสอน สื่อการสอน ตัวผู้สอนก็

เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดของพิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แฉ่งขัน (2551: 12) ที่อธิบายคุณสมบัติของครูที่ดีที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนว่า ในส่วนตนครูต้องเป็นผู้เสียสละมุ่งมั่น ขยันศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ในส่วนการทำหน้าที่ครูต้องมีความรัก ความเมตตา มีความเข้าใจและเอาใจใส่ต่อศิษย์ทุกคน เป็นกำลังใจ และช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับศิษย์เพื่อให้เขาเป็นคนใฝ่เรียนรู้ และในฐานะเป็นแม่พิมพ์เป็นตัวอย่างที่ดี ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีศาสตร์และศิลป์สามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี มีวิธีการสอนที่หลากหลาย มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความยุติธรรม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คุณสมบัติของครูดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทคโนโลยีและระบบอินเทอร์เน็ต ถือเป็นหัวใจของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ในทุกแพลตฟอร์ม จึงเสนอแนะว่าหน่วยงาน ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรหาแนวทางบริหารจัดการ จัดหา และแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้การเรียนการสอนแบบออนไลน์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ครูผู้สอนควรพัฒนาตนเองตามเทคโนโลยี เทคนิคการสอน รูปแบบการเรียนการสอนใหม่ๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาประสิทธิภาพของแอปพลิเคชันแพลตฟอร์มอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการเรียน การสอนออนไลน์เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

2. ควรทำการศึกษาบทบาทและคุณลักษณะของครูผู้สอนที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน แบบออนไลน์

3. ควรทำการศึกษาบทบาทของผู้บริหาร บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนรูปแบบออนไลน์

บรรณานุกรม

- กาญจนา บุญภักดี. (2563). การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 19(2): 1-10.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). *การจัดกระบวนการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: กรีนมาส์.
- ณัฐพล ทีปสุวรรณ. (2564). คำสั่ง: ให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการปิดเรียน. [ออนไลน์]. แหล่งที่: <https://moe360.blog/2020/03/17/>. [14 กันยายน 2564].
- พรพิมล บุรณเบญญา และเพ็ญจิรา คันธวงศ์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับแอปพลิเคชันไลน์. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แฉ่งขัน. (2551). *สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- เมษา พูลสวัสดิ์. (2559). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เรื่อง การสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิทัศน์ ฝักเจริญผล. (2563). ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัส Covid-19. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์*. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน 2563: 44-61
- สุรศักดิ์ คุณดิลกสิโรตม. (2563). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ด้วย Application LINE โดยการใช้สื่อวีดิทัศน์ (VDO) ในรายวิชาการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อสุขภาพและสังคม (ลีลาศ) ของนักศึกษา ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรณพวิทยัพณิชการ. รายงานการวิจัย, วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรณพวิทยัพณิชการ กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อรรถพล อนันตวรสกุล. (2564 กันยายน 14). *คิดใหม่ทำใหม่กับการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วง COVID-19*. [ออนไลน์]. แหล่งที่: <https://www.chula.ac.th/news/29739>. [14 กันยายน 2564].
- Peter Drucker. (1967). *Dictionary of education*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- WHO, UNICEF, CIFRC. (2021. September 3). *Key Messages and Actions for COVID-19 Prevention and Control in Schools*. Shorturlasia/JFcuk.

การสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 (ปีการศึกษา 2563)

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

A Synthesis of Students' Report of Teaching Practicum in School 1

in Teaching Social Studies Program, Faculty of Education,

Mahamakut Buddhist University, Semester 2020

ณทิพรดา ไชยศิลป์

Natiprada Chaisin

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Education: Mahamakut Buddhist University

E-mail: natiprada09@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 7 เมษายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 18 เมษายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรสาขาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2563 เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 และเพื่อเสนอแนวการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร (Content Synthesis) โดยใช้แบบประเมินรายงาน แบบสังเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ แบบสังเคราะห์แบบสรุปผลการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อสอบถามประเด็นมาตรฐานวิชาชีพกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า การประเมินรูปแบบรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 โดยภาพรวมของรายงานถูกต้องตามคู่มือที่กำหนดให้ มีเพียงบางหัวข้อที่แตกต่างกัน

ผลการสังเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ ปส. 1 -6 พบว่า (1) นักศึกษามีความเข้าใจความสำคัญของงานธุรการในทิศทางเดียวกัน (2) นักศึกษาพบปัญหาของนักเรียนในด้านการเรียนรู้และได้ใช้หลักกลายมิตตธรรมในการแก้ปัญหา (3) นักศึกษาการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบสร้างแรงจูงใจและเทคนิคลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ (4) รูปแบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนมีแบบทางการจัดปีการศึกษาละ 2 ครั้ง แยกตามภาคการศึกษาที่ 1 และ 2 และแบบไม่เป็นทางการ (5) กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนเกิดจากการประชุมเนื่องในโอกาสต่างๆ การออกเยี่ยมบ้านนักเรียน และกิจกรรมทางสังคม (6) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ได้ใช้เทคนิคการสอนแบบไม่ต้องสอน

ผลการสังเคราะห์สรุปผลการเรียนรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พบว่า ผลการเรียนรู้ของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา เกิดจากงานทั้ง 6 ประเด็น ที่นักศึกษาได้ปฏิบัติ และบันทึกการเรียนรู้นำมาสู่การสังเคราะห์วิเคราะห์หรือการจัดการองค์ความรู้เพื่อเสนอจุดเด่น แนวทางการพัฒนา และวิธีคิดที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พบความสอดคล้อง 3 ประเด็นคือ (1) การปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครูของนักศึกษา (2) การจัดการเรียนรู้ และ (3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมตามรูปแบบ 333 คือ (1) รูปแบบ 3 แนวทาง ได้แก่ แนวทางเตรียมการ แนวทางกระบวนการ และ แนวทางประเมินผล (2) รูปแบบ 3 บุคคล ได้แก่ ครูมืออาชีพ พี่เลี้ยง และ นักเรียน (3) รูปแบบ 3 มิติ ได้แก่ มิติการพัฒนาทางกาย มิติการพัฒนาทางจิต มิติการพัฒนาทางปัญญา

คำสำคัญ: การสังเคราะห์, รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1, สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

Abstract

This research aims to synthesize the results of the students' Teaching Practicum in School 1, to analyze the consistency between the report of Teaching Practicum in School 1 and Professional Standards according to the Teachers' Council of Thailand regulations On Standards (No.4) B.E. 2562, and to suggest the curriculum development guidelines for the major of teaching social studies in the course of teaching practicum. This qualitative research synthesized the document content by using the report assessment form, the synthetic form of learning record form, the synthetic form of learning summary form, and the form of unstructured interview in order to inquiry the participants involved with the professional standards. The results showed that; The overall evaluation of the teaching practicum report is correct according to the manual given. There are only some points which are different.

The result of synthesizing the learning record forms no. 1-6 revealed that (1) all the university students understood the importance of general affairs in the same way (2) the university students found the problems in learning and they applied The principle of Kalyanamitta-Dhamma to solve the problems (3) the university students managed the classroom and dealt with the problems by providing the motivational learning activity and the techniques for reducing study time and increasing learning time (4) for visiting children's home, the students provided two visiting forms, both formal (2 times per semester) and informal (5) inter-school relationship activities were derived from meeting on various occasions, visiting children's home, and social

activities (6) learning atmosphere management resulted from non-teaching techniques.

The result of synthesizing the learning summary in term of the teaching practicum showed that the learning outcomes of the teaching practicum resulted from the six types of learning record form in which led to the synthesis, the analysis, and the knowledge management in order to present the strength, the development guidelines, the mindset from learning processes.

The result of synthesizing the consistency, between the report of Teaching Practicum in School 1 and Professional Standards according to the Teachers' Council of Thailand regulations On Standards (No.4) B.E. 2562, revealed the three points of consistency; (1) the students' performance as a teacher (2) the learning management (3) the inter-relationship among school, parents, and community.

The development guidelines of the teaching social studies program in Teaching Practicum 1 for the year-one students were likely to have Holistic development according to the 333 model, namely (1) the 3-guideline model; preparation, process, and evaluation (2) the 3-person model; professional teacher, mentor, and student (3) 3-dimension model; physical development, mental development, and wisdom development.

Keywords: A Synthesis, Students' Report of Teaching Practicum in School 1, Teaching Social Studies Program.

บทนำ

ในปี 2562 มีการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ 63 ประเทศทั่วโลก พบว่าประเทศสิงคโปร์ อยู่ในอันดับ 1 แทนที่สหรัฐอเมริกา ในขณะที่ประเทศไทยยังต้องพยายามยกระดับขีดความสามารถใน 3 ด้านคือ (1) ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจไทย (2) โครงสร้างพื้นฐาน และ (3) ประสิทธิภาพของภาครัฐ

การยกระดับขีดความสามารถด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานนั้น มีประเด็นด้านการศึกษาที่ประเทศไทยต้องลงทุนสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากรด้วยการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม การสร้างทักษะความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การถ่ายโอนความรู้และเสริมประสบการณ์ทำงานในระดับนานาชาติ อันเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทย ให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ (เทวินทร์ วงศ์วานิช, 2563: 8-13)

การขับเคลื่อนประเทศด้วยการศึกษาของภาครัฐมีองค์ประกอบสำคัญคือ ปัจจัยด้าน “ครูหรืออาจารย์ของประเทศ” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “แม่พิมพ์ของชาติ” ซึ่งผู้รับผิดชอบในการจัดองค์ความรู้ให้กับนักเรียนหรือทรัพยากรมนุษย์รุ่นหลัง ต้องเน้นที่คุณภาพบัณฑิตโดยผ่านกระบวนการขัดเกลา ฝึกฝน ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการสอน ปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครูผู้สอนตามจรรยาบรรณและจริยธรรมสำหรับ

ครู (รายงานประเมินตนเองระดับหลักสูตร, 2563: 3) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้นี้จะต้องมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันทั้งการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และทบทวนแก้ไขพัฒนา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย จึงได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและตลาดแรงงานในโลกปัจจุบันและอนาคต มีรายวิชาหลักตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา การเรียนการสอนในหลักสูตรมุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered learning) และสอดแทรกจริยธรรมและคุณธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพเป็นบุคลากรทางการศึกษาด้านสังคมศึกษา หรือทำงานในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนหรืออาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรือศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญทางด้านการศึกษาของประเทศต่อไป (ภาควิชาวิชาการศึกษา, 2563: 4)

การปฏิบัติการสอนเป็นรายวิชาหนึ่งที่นักศึกษาจะต้องลงมือปฏิบัติตามเงื่อนไขของหลักสูตร และเพื่อเป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานหลักสูตรที่เกี่ยวกับครู ซึ่งหลังจากการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาแล้ว นักศึกษาจะต้องเขียนรายงานเสนอต่อมหาวิทยาลัยเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการประเมินผลตามรายวิชานั้น

รายงานปฏิบัติการสอนเป็นหลักฐานและข้อมูลที่สำคัญสำหรับการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการสอน นอกจากนี้ คณะศึกษาศาสตร์ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำข้อมูลมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติการสอนที่เป็นเลิศ รวมทั้งเป็นการจัดการความรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา ดังนั้น คณะผู้วิจัยเล็งเลือกวิธีการวิจัยเชิงสังเคราะห์มาจัดกลุ่ม ดีความ และเสนอแนวทางการปฏิบัติการสอนที่เป็นเลิศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ผลการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรการสอนสังคมศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาเฉพาะในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ นักศึกษาจำนวน 28 รูป/คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.2 การสังเคราะห์เนื้อหาตามกรอบบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบ ของมหาวิทยาลัย สถานศึกษา และนักศึกษา พร้อมทั้งการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพของครูสภา

2.2 การสังเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติการสอน 6 ด้าน คือ (1) การเรียนรู้ ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

3. ขอบเขตด้านข้อมูล แยกเป็น 2 ระดับ คือ

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ รายงานการปฏิบัติการสอน 1 โดยใช้แบบบันทึกการเรียนรู้ ปส. 1-6 เป็นฐานข้อมูล

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น อาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์นิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูพี่เลี้ยง

4. ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในปีงบประมาณ 2564

5. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ สถานศึกษาที่นักศึกษาปฏิบัติการสอน จำนวน 52 โรงเรียน ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร จำนวน 27 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ฉบับ ประกอบด้วย

1. แบบประเมินรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลแต่ละประเด็น

2. แบบสังเคราะห์บันทึกการเรียนรู้ ปส. 1 และ 2 ใน 6 รายการ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

3. แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) โดยใช้ วิจารณ์ญาณของผู้วิจัยเป็นเกณฑ์ตัดสิน (Judgment technique) ซึ่งไม่มีข้อมูลเชิงสถิติมาเกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ในด้านวิชาการ

1.2 ได้ทราบสภาพจริงของผลการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาหลักสูตรการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2563

1.3 ได้แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมเฉพาะในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

2. ประโยชน์ในด้านการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

2.1 ได้นำผลการวิจัยไปสู่กระบวนการจัดการความรู้ในองค์กร

2.2 ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาหลักสูตรในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

2.3 ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินรูปแบบรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พบว่า การประเมินรูปแบบรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 (หลักสูตร 4 ปี) ใช้คู่ที่จัดทำขึ้นโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการดำเนินงานและเพื่อให้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร พบว่า ภาพรวมของรายงานถูกต้องตามคู่มือที่กำหนดให้ มีเพียงบางหัวข้อที่แตกต่างกัน แต่ว่าโดยสาระไม่แตกต่างกัน

2. ผลการสังเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้ ปส. 1 -6 มีประเด็นการบันทึก 6 รายการ ได้แก่ (1) การเรียนรู้ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1) การเรียนรู้ด้านธุรการ มีประเด็นย่อย 7 หัวข้อ พบว่า นักศึกษามีความเข้าใจความสำคัญของงานธุรการในทิศทางเดียวกัน มีการเรียนรู้วิธีการและกระบวนการที่หลากหลายและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับคำแนะนำของครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการพิมพ์หนังสือราชการที่ถูกร่างแล้ว พิสูจน์อักษร และเดินเอกสารโดยจัดกลุ่มเอกสารออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) งานที่กำลังดำเนินการ และ (2) งานที่สำเร็จแล้ว พร้อมทั้งจัดเก็บในแฟ้มเอกสารตามงานของโรงเรียน 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบริหาร งานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการจัดเอกสารการประชุม รับลงทะเบียน จัดอาหารว่าง และร่วมสังเกตการณ์ในที่ประชุม ส่วนการดำเนินงานธุรการอื่นๆ ของโรงเรียน พบว่า นักศึกษาได้รับมอบหมายให้จัดทำเอกสารการประเมินการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปพ. 1-9)

2) การสังเกตปัญหาของนักเรียน มี 4 หัวข้อย่อย พบว่า ปัญหาของนักเรียนที่นักศึกษาพบมากคือ ด้านการเรียนรู้ สุขภาพจิตและอารมณ์ เช่น สมาธิสั้น เป็นต้น มีกระบวนการจัดการและแก้ปัญหาโดยใช้หลักกลายอนมิตธรรมในการอบรมสั่งสอนนักเรียน คอยให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งสอบถามปัญหาและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง โดยการเข้าไปหานักเรียนเพื่อให้เข้าถึง เข้าใจ และแก้ปัญหาได้ตรงจุด เพื่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้ และสร้างความผูกพันอันดี

3) การจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน เป็นกระบวนการปฏิบัติที่เผชิญหน้ากับนักเรียนและได้ประสบกับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ทั้งที่เกิดจากนักเรียน เนื้อหาวิชาที่สอน และสมรรถนะของนักศึกษาผู้สอน พบว่า นักศึกษาเห็นความสำคัญของการจัดการชั้นเรียน รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียน การจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้เรียน เช่น ปัญหาความบกพร่องทางการอ่าน ทักษะการฟัง และการคิดวิเคราะห์แยกแยะ การสร้างวินัยในชั้น

เรียนตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและการพัฒนาทักษะการสอนของครูให้สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักศึกษาส่วนมากชอบการสอนมากกว่าหนึ่งรายวิชา เช่น วิชาสังคมศึกษา ประวัติศาสตร์ และพระพุทธศาสนา เป็นต้น รวมชั่วโมงสอนประมาณ 21 ชั่วโมง/สัปดาห์ นักศึกษามีรูปแบบการจัดชั้นเรียนให้สอดคล้องกับบรรยากาศในการเรียนด้วยสื่อการสอน การจัดที่นั่งที่หลากหลาย และการตกแต่งห้องเรียนให้มีสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ และใช้เทคนิคลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

4) การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน พบว่า รูปแบบการเยี่ยมบ้านนักเรียนมีแบบทางการจัดปีการศึกษาละ 2 ครั้ง แยกตามภาคการศึกษาที่ 1 และ 2 และแบบไม่เป็นทางการ โดยรูปแบบทางการมีลำดับขั้นตอนในการเลือกเยี่ยมบ้านของนักเรียนที่มีปัญหาก่อน เพื่อจะได้แก้ไขปัญหให้ได้เร็วที่สุด ส่วนแบบไม่เป็นทางการ นักศึกษาครูจะสุมนักเรียนตามสะดวกแล้วลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

5) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน พบว่า กิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนเกิดจากการประชุมเนื่องในโอกาสต่างๆ การออกเยี่ยมบ้านนักเรียน และกิจกรรมทางสังคม เช่น งานบุญประจำปี งานลอยกระทง งานจิตอาสา หรืองานอื่นๆ ที่ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ได้มีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์กัน พบว่า การดำเนินงานจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน มีการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อความปลอดภัยของนักเรียน การพัฒนาอัตลักษณ์ของโรงเรียน เป็นต้น

6) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ พบว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียน เช่น กิจกรรมทางวิชาการที่ถูกจัดขึ้นในแต่ละวัน ตามรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดกิจกรรมพัฒนาสภาพแวดล้อมโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมปลูกจิตสำนึก เช่น กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักความมีระเบียบวินัย จิตอาสา การบำเพ็ญประโยชน์ และการฝึกฝนตนให้มีจิตใจเข้มแข็งด้วยการเข้าค่ายคุณธรรม ในส่วนของนักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้ มีแรงขับเคลื่อนให้มีความตั้งใจเข้มแข็งด้วยการเข้าค่ายคุณธรรม ในส่วนของนักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้ มีแรงขับเคลื่อนให้มีความตั้งใจเข้มแข็งด้วยการเข้าค่ายคุณธรรม ในส่วนของนักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้ มีแรงขับเคลื่อนให้มีความตั้งใจเข้มแข็งด้วยการเข้าค่ายคุณธรรม

3. ผลการสังเคราะห์สรุปผลการเรียนรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา พบว่า ผลการเรียนรู้ของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา เกิดจากงานทั้ง 6 ประเด็น ที่นักศึกษาได้ปฏิบัติและบันทึกการเรียนรู้นำมาสู่การสังเคราะห์วิเคราะห์หรือการจัดการองค์ความรู้เพื่อเสนอจุดเด่น แนวทางการพัฒนา และวิธีคิดที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้

4. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พบความสอดคล้อง 3 ประเด็นคือ

1) การปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครูของนักศึกษา มีความสอดคล้องทั้งความมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน กระตุ้นให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่เรียน และสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2) การจัดการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ทางทฤษฎีที่ได้ศึกษาแล้วไปปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน ด้วยการสร้างองค์ความรู้ สู่การสอนด้วยสื่อการสอนที่น่าสนใจ รวมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ เข้าถึงเข้าใจ และแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนได้ พร้อมทั้งสามารถบูรณาการองค์ความรู้ให้เข้ากับศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คติวิเคราะห์ด้วยปัญญา โดยครูผู้สอนเอาใจใส่ ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ

3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน พบว่า นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองด้วยกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน การประชุมคณะกรรมการโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครอง และเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทาง

5. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 พบว่า ผลจากการสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสามารถเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา โดยเฉพาะในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตามรูปแบบ 333 คือ

1) รูปแบบ 3 แนวทาง (3 Paths) ได้แก่ แนวทางเตรียมการ (Prepare) แนวทางกระบวนการ (Process) และ แนวทางประเมินผล (Perceive)

2) รูปแบบ 3 บุคคล (3 People) ได้แก่ ครูมืออาชีพ (Professional) พี่เลี้ยง (Preceptors) และนักเรียน (Pupils)

3) รูปแบบ 3 มิติ (3 Perspectives) ได้แก่ มิติการพัฒนาทางกาย (Physical Perspective) มิติการพัฒนาทางจิต (Psychological Perspective) มิติการพัฒนาทางปัญญา (Perception Perspective)

รูปแบบ 333 เป็นรูปแบบองค์รวมแห่งการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ด้วยมุ่งพัฒนาคน พัฒนาค้น และพัฒนางาน และนำไปสู่การพัฒนานักศึกษาให้เป็นครูมืออาชีพสามารถแก้ไขปัญหาของชาติในขณะนี้และในอนาคตได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นการสะท้อนให้เห็นมุมมองของนักศึกษาครูที่ได้ปฏิบัติงานจริง แก้ไขปัญหาที่ประสบ และได้รับองค์ความรู้จากการแก้ปัญหานั้น ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดให้ครูต้องมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่มีคุณธรรม มีจริยธรรมและมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล และในมาตรฐานยังกำหนดให้นักศึกษาวิชาชีพครูต้องฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนและปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ในขณะที่นักศึกษาดำเนินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้งานต่างๆ นอกเหนือจากการสอน เพื่อศึกษารายละเอียดงานด้านต่างๆ เช่น (1) การเรียนรู้ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และบันทึกรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเพื่อแสดงผลด้านสมรรถนะเชิงประจักษ์เสนอต่อมหาวิทยาลัย และเพื่อประเมินผลตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพครู

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของกนกวรรณ ศรีวาปี (2561) และสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนากรอบสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาครู ของแพรวนภา เรียงริลา และคณะ

2. การสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นการสะท้อนให้เห็นมุมมองของนักศึกษาครูที่ได้ปฏิบัติงานจริง แก้ไขปัญหาที่ประสบ และได้รับองค์ความรู้จากการแก้ปัญหาที่ประสบ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดให้ครูต้องมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่มีคุณธรรม มีจริยธรรมและมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล และในมาตรฐานยังกำหนดให้นักศึกษาวิชาชีพครูต้องฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนและปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ ในขณะที่นักศึกษาดำเนินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำเป็นต้องเรียนรู้งานต่างๆ นอกเหนือจากการสอน เพื่อศึกษารายละเอียดงานด้านต่างๆ เช่น (1) การเรียนรู้ด้านงานธุรการ (2) การเรียนรู้ด้านการสังเกตปัญหาของนักเรียน (3) การเรียนรู้ด้านการจัดการชั้นเรียนและแก้ปัญหาในชั้นเรียน (4) การเรียนรู้การตรวจเยี่ยมตามโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน (5) การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และ (6) การเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ และบันทึกรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเพื่อแสดงผลด้านสมรรถนะเชิงประจักษ์เสนอต่อมหาวิทยาลัย และเพื่อประเมินผลตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของกนกวรรณ ศรีวาปี (2561) และสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนากรอบสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาครูของแพรวนภา เรียงริลา และคณะ

3. วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษากับมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐาน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยมีประเด็นการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นครู การจัดการเรียนรู้ และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับประโยชน์ 3 ในทางพระพุทธศาสนา คือ (1) ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) หมายถึง คุณค่าที่นักศึกษาครูได้รับประโยชน์ทั้งจากการศึกษาเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ (2) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรัตถะ) หมายถึง คุณค่าที่ผู้อื่นคือนักเรียนที่ได้รับจากการจัดการเรียนการสอน และ (3) ประโยชน์ส่วนรวม (อุภยัตถะ) หมายถึง คุณค่าที่ผู้ปกครองและชุมชนได้รับจากกระบวนการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

4. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้กำหนดให้ทุกหลักสูตรจะต้องพัฒนาหลักสูตร ให้ทันสมัย โดยมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะๆ อย่างน้อยตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร หรือในรอบ ๕ ปี ซึ่งแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรนั้นยึดเกณฑ์การประเมินคุณภาพหลักสูตรของแต่ละสถาบัน และตามมาตรฐานการประเมินการศึกษาศึกษาระดับต่างๆ เช่น มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการศึกษาสังคมศึกษาในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ตามแนวทาง 3 บุคคล 3 และมิติ 3 เป็นแนวทางการสร้างองค์รวมแห่งการปรับทัศนคติ ปรับตัว และปรับเปลี่ยน เพื่อการพัฒนาตน พัฒนาคน และพัฒนางาน ให้มีคุณภาพทันต่อความการในยุคปกติใหม่ (New normal) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และปัจจัยอื่นๆ ที่ยังไม่ปรากฏ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 หลักสูตรการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีความพร้อม พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาก่อนประจำการและส่งเสริมการพัฒนาครูประจำการและนอกประจำการให้มีความรู้และมีสมรรถนะทางวิชาชีพ เป็นผู้ยึดมั่นในค่านิยม อุดมการณ์มีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยเฉพาะในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษา ดังนั้น สาขาวิชาควรเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาทั้งทางด้านความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการปฏิบัติงานในยุคใหม่ภายใต้แรงกดดันของโรคระบาดโควิด 19

1.2 การทบทวนนโยบายการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าเป็นแบบออนไลน์ของอาจารย์ผู้สอน อาจารย์นิเทศ ทั้งด้านบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ กระบวนการและวิธีการขับเคลื่อนองค์กร ด้วยเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ และวางแผนการวัดผลประเมินผลในรูปแบบใหม่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษา “การสังเคราะห์รายงานการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2563”

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ศรีวาปี และคณะ. (2561). การศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. รายงานการวิจัย, มหาสารคาม, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- คณะศึกษาศาสตร์. (2562). คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2563). คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558. (13 พฤศจิกายน 2558). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนพิเศษ 295 ง. หน้า 10.
- แพรวนภา เรียงริลา และคณะ. การพัฒนากรอบสมรรถนะการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสำหรับ นักศึกษาครู. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2563.
- ภาควิชาวิชาการศึกษา. (2562). หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา (มคอ. 2). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มนัสวี ศรีนันท และคณะ (2562). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารพุทธมคค์. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562). 15-22.

- สัญญา เคนาภูมิ. (2562). หลักการและแนวทางการสังเคราะห์งานวิชาการ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2, พฤษภาคม-สิงหาคม. 89-106.
- สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. (2563). รายงานการประเมินตนเอง หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ปีการศึกษา 2563 ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2562. สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุบิน ยุระรัช (2561). รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอก ปีการศึกษา 2558-2560. รายงานการวิจัย, ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้สนับสนุนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้สนับสนุนบทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้สนับสนุนบทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้สนับสนุนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้สนับสนุนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้สนับสนุนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้สนับสนุนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบไปด้วยทุกครั้ง
4. ผู้สนับสนุนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารชัยภูมิปริทรรศน์แล้ว
5. ชื่อผู้สนับสนุนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสี่ขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์เล็ก ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้งชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ได้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรงเกิน 3 ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.8 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า
กระดาษ ขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด
1 แผ่น ส่งถึง กองบรรณาธิการวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้าน
โนนเหลื่อม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-
443-9987

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ phayalae@mcu.ac.th

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าไปในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะ
ดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน